

1329

कविकल्पद्रुमः

महामहोपाध्याय श्रीवोपदेव गोस्वामि विरचितः

धातुपाठात्मकः

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

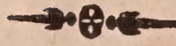
कलिकाता

[illegible] १९०५

Vopadeva

Kavikalpadrumah

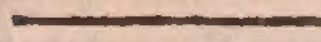
कविकल्पद्रुमः

महामहोपाध्याय श्रीवोपदेव गोस्वामि विरचितो

धातुपाठग्रन्थः

परिभाषाटीकासमेतः

गवर्णमेण्टसंस्थापितसंस्कृतपाठशालाध्यक्ष श्रीयुत बाबु

रसमय दत्त महोदयानामनुज्ञया

श्रीमदनमोहनतर्कालङ्कारैः संस्कृतः

संस्कृतयन्त्रे मुद्रितः

कलिकाता

संवत् १९०५ ।

कविकल्पद्रुमः

शब्दाकरकरग्राममर्थमण्डलमण्डलम्।
ज्ञानात्मानमनाद्यन्तमादित्यं तमुपास्महे।

श्रीवोपदेवो धातुपाठं चिकीर्षुः प्रारिप्सितसमाप्तये शिष्टाचारप्राप्तं मङ्गलमाचरति शब्दाकरेत्यादि तं प्रसिद्धमादित्यम् उपास्महे सेवामहे वयमितिशेषः। तच्छब्दोऽत्र प्रसिद्धार्थकत्वात् यच्छब्दं नापेक्षते तथाच तं केशपाशं प्रसमीक्ष्य कुर्य्युर्बालप्रियत्वं शिथिलं चमर्य्यइति कालिदासः। ग्रन्थोत्कर्षख्यापनायादित्यस्य ग्रन्थस्वरूपतां प्रतिपादयन् विशेषणान्याह शब्दाकरेत्यादि। शब्दानामाकरा उत्पत्तिस्थानानि धातवइति यावत् तएव करग्रामः किरणसमूहो यस्य तम् अर्थानां मण्डलं समूहो मण्डलं यस्य तम्। तथाच स्यान्मण्डलं द्वादशराजके च देशे समूहेऽपि च चक्रवाड़ इति विश्वप्रकाशः। ज्ञानमात्मा यस्य तं न विद्येते आद्यन्तौ यस्य तं नित्यमित्यर्थः।

पद्ये तं प्रसिद्धं पूर्व्वतरधातुग्रन्थम् उपास्महे आदित्यं सूर्य्यमिव इति लुप्तोपमा। अयमुदयति मुद्राभञ्जनः पद्मिनीनामित्यादिवदसाधारणविशेषणैर्व्विशेष्योपस्थिति-र्भवतीति तादृशविशेषणान्याह शब्दाकरेत्यादि। शब्दा-कराः करग्राम इव यस्य तम् अर्थमण्डलं मण्डलमिव यस्य तम् उभयत्र लुप्तोपमा। ज्ञानात्मानमिति ज्ञायते अने-नेति ज्ञानं ज्ञानसाधनं तदेव आत्मा यस्य तम् अनाद्यन्त मिति वेदाङ्गत्वान्नित्यमित्यर्थः।

इन्द्रश्चन्द्रः काशकृत्स्नापिशली शाकटायनः।
पाणिन्यमरजैनेन्द्रा जयन्त्यष्टादिशाब्दिकाः।

सर्व्वेषां प्रवृत्त्यर्थम् आदिशाब्दिकानां मतमालोक्य क्रियत इति वक्तव्ये आदौ जयशब्दपूर्व्वकं तन्नामानि संगृ-ह्णाति। जेत्तुवन्त्वोऽस्त्विवन्तीइतिवक्तव्यादन्तुस्थाने अन्तिः। जययुक्ताभवन्तु इत्यर्थः।

मतानि तेषामालोक्य सर्व्वसाधारणः स्फुटः।
धातुपाठः स्वदाद्याद्यक्रमादन्तादिमक्रमः।
कविकल्पद्रुमो नाम पद्यैर्निष्पाद्यतेऽत्र च।
धातवः पठिताः पाठसूत्रलोकागमस्थिताः।

अथ ग्रन्थस्वरूपं निरूपयति मतानीति। तेषामष्टानां मतानि ग्रन्थानालोक्य पद्यैः श्लोकैः कविकल्पद्रुमोनाम धातुपाठो निष्पाद्यते क्रियते मयेति यावत्। सर्व्वेषां

प्रवृत्तये विशेषणान्याह सर्व्वसाधारण इत्यादि। सर्व्वेषां साधारणः समानः सर्व्वसम्मतत्वात्। सर्व्वशब्दस्त्विह बहुत्वादिपरः तेन क्न्ज क्नतावित्यादीनां केनचिदमन्यमानानामपि बहुवादिसम्मतत्वादिहोपन्यासः कुङ् गत्यामित्यादीनाञ्च केनचिन्मन्यमानानामपि बहुवाद्यसम्मतत्वाद्दर्ज्जनमिति। स्फुटोव्यक्तः। धातवः पठ्यन्तेऽस्मिन्निति धातुपाठोग्रन्थः। अत् आद्योयेषां ते अदाद्याः ते आद्या यस्मिन् सोऽदाद्याद्यः सचासौ क्रमश्चेति अदाद्याद्य क्रमः सुष्ठु अदाद्याद्यक्रमो यस्मिन् स स्वदाद्याद्यक्रमः। अत् अन्तो येषां ते अदन्ताः ते आदिमा यस्मिन् सोऽदन्तादिमः सचासौ क्रमश्चेति अदन्तादिमक्रमः स्वदाद्याद्य क्रमोऽदन्तादिमक्रमो यस्मिन् धातुपाठे स तथा। अकाराद्यादि धातुक्रमेणाकारान्तादिधातवो वक्तव्या इत्यर्थः। अत्रापि सुशब्दोपादानात् सजातीयमध्ये विजातीयो न पाठ्यइत्यधिककौशलमिह बोध्यं। यत्तु अथ क्नदषमङ चेति क्नदक्निदिन्जङ रुदि इत्येतयोर्म्मध्ये कदादीनां पठनं तत् क्नदि तु रोदने आह्वाने इत्यस्मादादौ क्नदिन्जङरुदीति पृथग्वाक्यगौरवभयात्। एवं स्तृन्जस्तृताविति स्तृ-स्पृन् प्रीतिरक्षाप्राणने इत्येतयोर्म्मध्ये स्वादीनां पाठेऽपि बोध्यम्। कवीनां परस्मैपदादिप्रमाणलिप्सूनां तत्तद्दातृत्वेन कल्पद्रुमइवेति कविकल्पद्रुमः नामेत्यव्ययम्। अभि

श्रेयमाह अत्र चेति। अत्र ग्रन्थे पाठसूत्रलोकागमेषु स्थिताश्चतुर्विधा धातवः पठिताः पठितुमारब्धाः आदि कर्म्मणि क्तः साङ्गोपाङ्गैरिहोदिता इत्यमरोक्तवत्। पाठ स्थिताः पूर्व्वाचार्य्याणां धातुपाठेषु स्थिताः भवति पचतीत्यादयः। सूत्रस्थिता धातुपाठेषु न दृष्टाः स्तभ्नोति स्तभ्नोतीत्यादयः। लोकस्थिता धातुपाठेषु सूत्रेषु च न दृष्टा महाकविप्रयोगेषु दृष्टाः प्रेङ्खोलयत्यान्दोलयतीत्यादयः। आगमस्थिता भाषाविषयेषु धातुपाठसूत्रलोकेषु न दृष्टा वेदेष्वेव प्रयुक्ता जगाति चिकेतीत्यादयः।

पदानिड्वेड्विकरणाद्यनुबन्धगणोदितम्।
कर्म्मोच्चारणमात्रेण स्पष्टमत्रानुबन्धतः।

प्रयोजनमाह पदेति। पदे परस्मैपदात्मनेपदे। अनिट् इणोऽभावः। वेट् इणोविकल्पः। विकरणाः शप्श्यनादयः आदिशब्दात् यजादिश्वादीनां ग्रहणं। अनुबन्धाश्च गणाश्च तैरुदितम् अनुबन्धगणोदितम्। अत्र ग्रन्थे अनुबन्धोदितं पदानिड्वेड्विकरणादि कर्म्म अनुबन्धतः स्पष्टं गणोदितं कर्म्म उच्चारणमात्रेण गणोच्चारणमात्रेण स्पष्टमिति व्युत्क्रमेणान्वयः। यथा औगमॢ गत्यामित्यत्र इणोऽभावः क्ताॅ क्तप्रत्ययस्यानुबन्धोदितः। भ्वादित्वं परस्मैपदस्य विशेष विधानाभावात् गणोदितमिति।

परोऽनुबन्धः पूर्व्वेषामेकवाक्यस्थधातुषु।

नाम्रेड़िताबन्धेषु न परेषाञ्च मध्यमः ।

अथ परिभाषा भाष्यते परइति । वाक्यमर्थकथनपर्य्यन्तम् एकवाक्यस्थितधातुषु परः परधातुपरस्थोऽनुबन्धः पूर्व्वं तरेण सम्बन्धाभावेपि पूर्व्वेषां सर्व्वेषामित्यर्थः । यथा टीक टिकटौकचौकतिक्कङ् गत्यामित्यत्र ऋकारङकारौ सर्व्वेषामिति । आम्रेड़ितं द्विस्त्रिरुक्तमित्यमरः । पुनरुक्तौकानुबन्धेषु धातुषु नेयं व्यवस्था । तथाच ष्वषत्क ष्वष तञ् चान्ताविव्यत्र तकारस्य पुनरुक्तत्वात् ञकारो न पूर्वस्य । न परेषाञ्च मध्यमः । मध्यमो धातुद्वयमध्यवर्त्ती अनुबन्धो द्वाभ्यां सम्बन्धेऽपि न परस्य यथा ष्वषत्क ष्वषतञ्चान्ताविव्यत्र ककारो न परस्य ।

अत्राकारः सुखार्थोऽथानिष्ठाभावादिकर्म्मवेट् ।
इर्नुम्वानीरनिड्निष्ठ उः क्वावेडूस्तु वेट्क ऋः ।
चङग्रहस्वोऽथ ॠर्वा ल्टरङ्वानिर्वाथ एः सिचि ।
अद्वद्वि ऐर्यंजादिः स्यादोर्निष्ठातन औरनिट् ।
कस्तुरादिः क्विस्तुवा गः क्र्यादिर्घिः प्वादिरप्यपूः ।
स ल्वादिर्घो ह्रदादिर्ङ स्तङ्वान् कर्त्तरि ञात्मने ।
जोज्वलाद्यो ञिरद्यन्त ष्टुः सायुर्डु स्त्रिमग्युतः ।
णः फणादि स्तस्त्वदन्तो दस्तनादि र्थ्रुधादिकः ।
नः खादिः पोमुचादि र्भः श्रमादिर्म्मोनिचीसमोः ।
दीर्घोवा निचि ह्रस्वो मिर्वा दिवाद्यो युदादिकः ।

लुः स्वपादिश्च लिङ्गादिर्वा वृतादिः ष्ठ तुदादिकः।
प्लिः कुटादिश्च षन्नदङ्वान् च्चोजच्चादी र वैदिकः।

अनुबन्धफलान्याह। अत्राकारः सुखार्थः अत्र अनुबन्धेषु मध्ये अकारः सुखार्थः सुखोच्चारणार्थः। यथा धक्क नक्क नाशनइत्यादौ। अथ आ निष्ठाभावादिकर्म्मवेट् आ आकारानुबन्धो धातुरुपचारात् एवमिकारादौ च बोध्यम्। निष्ठा क्तक्तवतू निष्ठाया वाच्यत्वेन सम्बन्धिनी ये भावादिकर्म्मणी तयोः परयोर्वा इट् यस्मात् स तथा। आकारेतोधोर्भावे आदिकर्म्मणि च विहितयोः क्तक्तवत्वोरिम् वा इत्यर्थः यथा इम्मिदास्नेहे भावादिष्ठ वेति मिन्नं मेदितं तेन प्रमिन्नः प्रमेदितः सः। भावादिकर्म्मभ्यामन्यत्र क्तक्तवत्वोरिम् नेति शेषः यथाआदितइति मिन्नः मिन्नवान्। इनुम्वान् यथा वदिङ् नुत्यभिवादयोः अतएवेदितोनुण् वन्द्यते विष्णुः। नकारमध्यपाठेनैवेष्टसिद्धौ इदनुबन्धकरणम् अगुणे नलोपनिषेधार्थम्। ईरनिड्निष्ठः दीपीङ्च्ट दीपने नेम्डीश्वीति दीप्तः दीप्तवान्। उः क्त्वा वेट् चमु भक्षे पुक्लिशुदितइति चमित्वा चान्त्वा। ऊस्तु वेट्कः सामान्यविधिना यस्य स्थाने इम् विहितः ऊदितः परस्य तस्य इम्वा सिधू शिवे शास्त्रे वेमूदिति असेधीत् असैत्सीत्। ऋस्वङग्रहस्वः। चङि ञेः परेऽङि नास्ति ह्रस्वो यस्य सोऽह्रस्वः। ढौऋङ् गत्यां ञ्यङ्ग्रङः स्वइत्यत्र

ऋदिदर्जनात् अडुढौकत्। अथ ऋदर्वा। चङि अहस्व इ-
त्यनुवर्त्तते कणॄ आर्त्तस्वरे भ्राजभ्राशेति अचीकणत् अच
कणत्। येषां सप्तमस्वरानुबन्धः कैश्चित् पठ्यते कैश्चिन्न
पठ्यते च तेषां ह्रस्वविकल्पज्ञापनार्थोऽयमनुबन्धः। लृरङ्
वान् ओगमॢ गत्यां शासुलिद्युदिति अगमत्। इर्वा
अङ्वानित्यनुवर्त्तते च्युतिर क्षरणे इरितस्तु वेति अच्यु
तत् अच्योतीत्। अथ एः सिचि अवृद्धिः। सिचि ण्यां
विहिते सैा कटेवृतौ वृषि हसादेःसेमइत्यत्र एदिदर्ज
नात् अकटीत्। एर्यजादिः स्यात् यजेत्रैा व्यथग्रहेति
इयाज ग्रहस्वपाद्योरिति इज्या। ओर्निष्ठातनः निष्ठाया
स्तो नायस्मात्स निष्ठातनः रुजो शौ भङ्गे सूत्वाद्योरिति
रुग्णः रुग्णवान्। औरनिट् मस्जोशटौ वसोरस्येत्यत्र
औदिदर्जनात् अमांक्षीत्। कस्तुरादिः। गणत्क संख्याने
चुभ्योञ्जिरिति गणयति। किन्तु वा चुरादिर्वा पक्षे गणा
न्तरनियमाभावात्सामान्यगणोभ्वादिरित्यर्थः युजकि संयमे
योजयति योजति। चुभ्योञ्जिर्वा इत्यत्र वा शब्दस्य व्यव
स्थावाचित्वात् चुरादेर्ञिर्नित्यः चुराद्यन्तर्गणात् युजादेस्तु
वा इति। यत्तु चुरधातोरपि किकारानुबन्धत्वं मुग्धबोधे
चोरयति चोरतीत्युदाहरणञ्च तत्कदाचित् चुरादेर्ञेरनित्य
त्वज्ञापनार्थम् अतएव काव्यकामधेनौ अकिक्लक्षणीत्यत्र
स्फुटीकृतमिदं वोपदेवेन। गः क्र्यादिः डुक्रीञग द्रव्यपर्य्य-

ये दिवसुतुदेति क्रीणाति। गिः प्वादिरपि। अपि शब्दात्
क्र्यादिश्च पूञगि शोधे प्वादेः स्वइति पुनाति। अपूः स
ल्वादिः। पूवर्जितः स प्वादिर्ल्वादिश्च स्यात्। लूञ गि
च्छिदि लुनाति। सूल्वाद्योरिति लूनः लूनवान्। क्तृगटृ
ज्येति लूनिः। घोरुदादिः। लघिर रुद रोदे रुञ्ज्योऽ
योह्स्वेति रोदिति। रुदाद्यस्तीति अरोदीत्। ङस्तङ्वान्
कर्त्तरि कर्त्तरि वाच्ये तङ्वान् आत्मनेपदी। एधङ
वृद्धौ नवशः पमे इति एधते। आत्मने। तङ्वानित्यनुवर्त्तते
आत्मने आत्मार्थं फलवति कर्त्तर्य्यात्मनेपदीत्यर्थः अफल
वति परस्मैपदीति शेषः। यजैञा यजते यजमानः यजति
याजकः। ञित्त्वान्नवशः पमे इत्यादिनोभयपदप्राप्तौ ञि
ञ्यन्तपिवेत्यादिना नियम्यते नियमश्च फलवत्कर्त्तर्य्येवा
त्मनेपदमिति चेत्तर्हि अफलवत्कर्त्तर्य्यात्मनेपदनिषेधे फल
वत्कर्त्तरि परस्मैपदापत्तिः। फलवत्कर्त्तर्य्यात्मनेपदमेवेति
चेत् तर्हि फलवत्कर्त्तरि परस्मैपदनिषेधे अफलवत्कर्त्तर्य्या
त्मनेपदापत्तिरित्युभयथैव व्याघातः। वस्तुतस्तु उभयपद
प्राप्तौ व्यवस्थेयं फलवत्यात्मनेपदम् अफलवति परस्मैपद
मिति। एतच्च पाणिनेरनुरोधात् तथाच वर्द्धमानः। इति
लौकिकवाक्येषु व्यभिचारोऽतिपुष्कलः। वेदवाक्येषु यद्य
स्ति नियमः केन धार्य्यते। विशेषः पाणिनेरिष्टः सामान्यं
सर्व्ववर्म्मणः। सामान्यमनुगृह्णाति तत्राचार्य्यपरम्परेति।

एतेन अकरोदचिरेश्वरः क्षितौ द्विषदारम्भफलानि भस्म सात् इति रघुः। तनोति शुभ्रं गुणसम्पदा यश इत्यादौ फलवत्कर्त्तरि परस्मैपदम्। फलं विश्वोपकाराय धत्ते पर्व्वणि पर्वणीति। कमलवनोद्घाटनं कुर्वते ये। ये सूर्य्य रश्मयः। इत्यादावफलवत्कर्त्तर्य्यात्मनेपदमिति। चुरा-देस्तु स्वार्थे विहितञेर्णकारेण ञित्त्वेऽप्युभयपदं न स्यात् अन्यथा स्यमञक् वितर्कै इत्यादेर्ञानुबन्धोवृथा स्यात्। यत्तु धातुपारायणमुग्धबोधयोस्तोरयति चोरयते इत्युभय पदोदाहरणं तत्कदाचिन्महाकविप्रयुक्तस्यात्मनेपदस्य स-माधानार्थम्। यथा नैषधे। नालोकते यथेदानीं मामियं तेन तर्कये इति। अत्र केचित्तु आत्मनेपदमिच्छन्ति पर स्मैपदिनां क्वचिदिति न्यायमवलम्बन्ते। ञोज्वलाद्यः। ज्वल जम चलत्विषोः टूनीभूज्वलाद्येति णः ज्वालः पक्षे पचा दित्वादन् ज्वलः। एवं कुच क्रोधपर्ककौटिल्यलेखने टूनी भूज्वलेति णः कोचः पक्षे कृगृज्ञाप्रीति कः कुचः। ञिर घन्तः अद्य वर्त्तमाने क्तायस्तात् सोऽद्यन्तः। ञि ष्ठा स्थाने ञार्थेक्तार्थेति स्थितोविष्णुस्तिष्ठतीत्यर्थः। टुः साधुः। रटुङ वेप चले ट्विलोऽथुरिति वेपथुः। डुस्त्रिमग्युतः। क्वञदडुक्षतौ ड्वितस्त्र्ञ्ज इति त्रिमक् क्षत्रिमं। णः फणादिः फणण निस्नेहे टृफलेति फेणतुः पफणतुः फेणिथ पफ णिथ। तस्वदन्तः। अदन्तानां पृथग्वर्गविधानेनैव ञाने

सिद्धे तानुबन्धोऽङ्कादीनां कान्तत्वादिभ्रमनिरासार्थः । दस्तनादिः । तनु दजविस्तृतौ । तन्भ्यः सुविति तनोति । सेर्लुक् तथासोरिति अतत अतनिष्ट अतथाः अतनिष्ठाः वनतनाद्यनिमामिति प्रतत्य । ध्रुधादिकः । रुधिर्धौञ्जि ज्ञावृतौ दिवसुतुदेति रुणद्धि । नः स्वादिः षुञ् सन्धा क्लेदपीडमन्थे दिवसुतुदेति सुनोति । पोमुचादिः मुच ल्टश्पञौ मोचे नुणरुधामुचामिति मुञ्चति । भः शमादिः शमुभिर्य्यं शमे यन्योश्शमादीति शाम्यति । मोणिचीस्समो र्दीर्घौ वा । घटष् ङम चेष्टे जीस्समोस्तु घंञ्जेति अघटि अघाटि घटं घटं घाटं घाटं । णिचि ह्रस्वः मोऽनुवर्त्तते । णिचि ञौ ह्रस्वोह्रस्ववान् । घटादिजनीति घटयति । मिर्व्वा । णिचि ह्रस्वइत्यनुवर्त्तते । फणमिणगतौ वा शमेति फणयति फाणयति । दिवाद्योयः दिव्ु जिगीषादौ दिवसु तुदेति दीव्यति । ल अदादिकः । अद् लौभक्षणे लुगद्भ्यो ऽपः अत्ति । लुः स्वपादिश्च चकारादददादिश्च स्वमते स्व- पादेः प्रयोजनं नास्ति । दरिद्रतीत्यादौ स्वपादित्वादजादौ सार्व्वधातुके आद्याचरस्य उदात्तस्वरत्वम्भवति आद्युदात्त त्वमिति वोपदेवः । लिङ्गादिः । क्वादेरदाद्यन्तर्गणत्वेन स्वातन्त्र्याददादित्वसूचकानुबन्धोन कृतः । अथवा लुः स्वपा दिश्च लिङ्गादिरित्येकं वाक्यं । लु लि इत्युभयानुबन्धौ धातू क्रमात् स्वपादिक्वादी स्तः काकाक्षिगोलकन्यायेन चकार

स्योभयसम्बन्धाददादी च इत्यर्थः । क्रादिः पृथग्गणइत्येके अतएव पठन्ति च । भ्वाद्यदादी जुहोत्यादिर्द्दिवादिः स्वादिरेव च । तुदादिश्च रुधादिश्च तनक्र्यादिचुरादयइति । हु लिहोमेऽदने क्रादीरे द्विः जुहोति । वोवृतादिः । वृत वृव ल्ट वर्त्तने वृद्भ्योनिम्पइति तेनैव परस्मैपदे वर्त्स्यंति विवृत्स्ति आत्मनेपदे तु वर्त्तिष्यते अन्यत्र विवृत्सा विवर्त्तिषा । शः तुदादिकः तुद ञौश व्यथे दिवसुतुदेति तुदति । ष्णिः कुटादिश्च । चकारात्तुदादिश्च । कुटां णुब्रीञ्णितीति नियमात् कुट ष्णि कौटिल्ये इत्यादीनाम् अकुटीदित्यादौ न गुणः । नू ष्णि स्तवने इत्यादीनाम् अनुवीत् इत्यादौ न वृद्धिः अगुणत्वादुव च । ष क्तदङ्वान् । आख्यातिकस्यङोऽप्राप्त्यर्थं क्तदिति विशेषणम् । स्वमते तूभयत्र ङएव । डुञौ ष पच पाके भीषिचिन्तीति पचा । द्योजक्षादिः । जक्ष क्लुघभक्षहासयोः द्विरुक्तजक्षेति द्विसंज्ञायां त्रिदचोऽद्वेरिति न नुण् जक्षत् क्लीवे जसूशसोस्तु द्वेः शतुरिति जक्षति जक्षन्ति । आख्यातिकेऽन्तो अन्तोऽद्वेरिति जक्षति अनुर्सिद्वेरिति अजक्षुः । र वैदिकः । वैदिकोवेदेष्वेव प्रयुक्तोनतु भाषायामित्यर्थः । गार्लिस्तुतौ जगाति ।

धातवोहन्तिभासार्थाश्चकितोवा चुरादयः ।

इत्यनुबन्धेन फलं निरूप्य अर्थेनैव प्रयोजनं प्रथयति धातवइति । हन्त्यर्थाहिंसार्थाः हन्तेर्हिंसार्थएव प्रसिद्धत्वात् ।

नेमेकाजाद्युट्टत इति। पाता जेता क्रेता श्रोता कर्त्ता। विशेषविधानात्तु स्यादेव। यथा यमरमनमेति अयासिष्टाम्। सुस्तुधोःसेरिति असावीत् अधावीत्। स्यस्यर्द्धेन इति करिष्यति। श्व्यादेस्तु श्वयितेत्यादि। इतिपरिभाषेति वक्ष्यमाणग्रन्थस्य संक्षेपनिर्व्वाहार्थं सङ्केतविशेषः परिभाषा इत्यर्थः।

अथ धातवो निर्द्धार्य्यन्ते। तत्रादावदन्ताः तेषु च न्हष तञ्जवर्ज्जेषु ककारोऽनुबन्धः सर्वेषु तकारः। ननु हसाल्लोप इत्यनेनाल्लोपस्य नित्यत्वाददन्तत्वं व्यर्थमिति चेन्न यतः अग्लोपित्वं स्थानिवत्त्वञ्चादन्तत्वप्रयोजनम्। यत्र त्वेते न विद्येते तत्राग्लोपविकल्पनम्। तद्बलादन्त्यदीर्घश्च पुक् चेत्यङ्गापयत्यतइति। यथाअग्लोपित्वेन अजगवेषदित्यादौ न ह्रस्वसन्वद्भावौ। लोपोऽप्यादेशउच्यते इति न्यायात् स्थानिवत्त्वेन कुणयतीत्यादौ न गुणः गणयतीत्यादौ न वृद्धिः। यत्र तु एते न विद्येते अग्लोपित्वस्थानिवत्त्वयोः प्रयोजनं न सम्भवति तत्र धातौ तद्बलाददन्तस्वीकारबलात् अग्लोपविकल्पनम् अकारस्य स्थितिपक्षे दीर्घः पुक्च आदन्तात् पन्च स्यादतोऽङ्गापयतीति सिद्धमिति केचित्। स्वमते तु अग्लोपित्वस्थानिवत्त्वयोः कार्य्यं येषु न स्यात् ते धातवो हसन्ता एवावगन्तव्याः तेन अङ्गापयतीत्यादिप्रयोगाः स्वमतविरुद्धा इति बोद्धव्यं नच स्वमतविरुद्धानामिहोप-

न्यासोऽपि विरुद्ध इति वाच्यम् अष्टानां मतान्यालोक्य कर्त्तव्येपरमतोपन्यासेऽपि दोषाभावात् अन्यथा केश्चिदमन्यमानस्य कृञ्जहताविति भौवादिकस्य पाठो विरुद्धः स्यात्। किञ्च यदि तत्तन्मतैकवाक्यता क्रियते तदाग्लोपविकल्पोऽन्त्यदीर्घश्च मनीषादित्वात् साध्यः। यथा अङ्कधोर्ञिः हसाल्लोपइति अल्लोपः टीविभक्तेर्दिः ञिश्चीत्यङ् "नकारजावनुस्वारपञ्चमौ झलिधातुषु। सकारजः शकारश्च षाट्टवर्गस्तवर्गज" इतिवचनात् ङस्य नप्रकृतित्वे स्यादोनवङइति ङकारं हित्वा कि इत्यस्य द्वित्वे कस्य चत्वे निमित्ताभावे नैमित्तिकस्याप्यभावः इति ङस्य नत्वे नस्यानुस्वारे तस्य च ञत्वे आञ्चिकदिति। केचित्तु अङ्कइति ङप्रकृतिं मन्वानाः अङ्कि इत्यस्य खेर्द्वित्वे आङिङ्कदित्याहुः। अत्र ह्रस्वसन्वद्भावयोरसम्भवान्नाग्लोपित्वं गुणवृद्धेरसम्भवात् न स्थानिवत्त्वमिति। केचित्तु द्वित्वेऽपि अकारलोपस्य स्थानिवत्त्वं मन्वानाः क इत्यस्य द्वित्वे अग्लोपित्वान्न सन्वत्कार्य्यम् इत्याचकदित्युदाहरन्ति।

अकारान्तवर्गः ।

अङ्काङ्क त्क पदे लक्ष्मण्यंशांस त्क विभाजने ।
अर्थ त्कङ् याचनेऽन्ध त्क दृक्क्षयेऽघ त्क तत्कृतौ ।
अवधीर त्कवज्ञायामान्दोलतक दोलने ।
ऊन त्क परिहाणे स्यादोज त्क बलतेजसोः ।
कथ त्क वाक्यप्रबन्धे कल त्क गतिसङ्ख्ययोः ।
स्यात्कर्त्र कत्र कर्त्त त्क शैथिल्ये कर्ण तक् भिदि ॥
काल त्क कालोपदेशे कुण त्काभाषमन्त्रयोः ।
स्यात् कुमार कुमाल त्क केलौ केत त्क मन्त्रणे ।
निश्रावणेऽथ कूण त्क सङ्कोचेऽथ कुह त्कङ ।
विस्मायनेऽथ कूट त्क दाहे मन्त्रे क्षप त्क तु ।
दौर्बल्ये क्षपतक्स स्यात् क्षेपे खच त्क बन्धने ।
खोट खोड़तक क्षेपे खेट खेड़ त्क भक्षणे ।
गद त्काभ्रध्वनौ गर्व्व त्कङ् दर्पेऽथ गृह त्कङ ।
ग्रहे गण त्क सङ्ख्याने गवेषतक मार्गणे ।
गोम त्क लेपने गात्र त्कङ् शैथिल्ये गुण त्क तु ।
मन्त्रे गह्व त्क गह्वने चित्र त्क क्षणिकेक्षणे ।
लेख्येऽद्भुते चह्व त्क स्यात् शाठ्ये छद त्क संवृतौ ।
छिद्रत्क भेदे छेदत्क छेदे तीरत्क कर्म्मणाम् ।
समाप्तावथ तूणत्क सङ्कोचे तुत्थतक् स्तुतौ ।
दुःखत्क तत्कृतौ दण्डत्क तत्पाते ध्वनत्क तु ।

शब्दे निवासतक् स्तृत्यां प्रेङ्खोलतक चापले।
घटत्क वेष्टने पर्णत्क हारित्ये पदत्कङ।
गतौ पश पषत्कानुपसर्गाद्बन्धबाधयोः।
स्पर्शगत्योः पतत्केश्वगत्योः पारत्क तीरवत्।
पल्यूल पल्युलत्क स्यात् लूनिपूत्योः पुटत्क तु।
संसर्गे पत्तक परिग्रहे भामत्क कोपने।
भाजत्क तु पृथक्कृत्यां म्रगत्कङ तु मार्गणे।
महत्क पूजे मूत्रत्क प्रस्रावे मनतक् धृतौ।
म्रषत्क म्रषतञ् क्षान्तौ मिश्रत्कयुत्यां रहत्क तु।
त्यागे रसत्क त्वास्वादे स्नेहे रूपत्क तत्कृतौ।
रचत्क कृत्यां रूक्षत्क पारुष्ये रङ्गतक् गतौ।
रूषत्क स्यादिस्फुरणे लज लञ्जत्क भासने।
लड लाडतक क्षेपे ललत्केप्से वरत्क च।
वर्णत्क स्तुतिविस्तारस्युक्षाद्युद्युक्तिदीपने।
वसत्क वासे वासत्कोपसेवायां व्ययत्क तु।
गतौ वित्तत्क च त्यागे वातत्क गतिसेवयोः।
सुखे वेलत्क कालार्थे ह्रेच्छत्क तृप्ति वराटतक्।
भागे वटत्क वेष्टे च वल्यूल वल्युलत्क तु।
पल्यूलार्थेऽथ वीजत्क व्यजने वीरतङ्क तु।
शौर्ये व्रणत्काङ्गचूर्णे श्रथ शार स्नथत्क तु।
दौर्बल्ये श्राम तक् मन्त्रे शूरत्कङ् विक्रमे शठ।

श्रठ त्क दुर्व्वाचि श्रीलतकाभ्यासेऽतिशायने ।
षम ष्टमत्क वैक्लव्ये सान्त्व सामत्क सान्त्वने ।
संग्रामङ्गतक् युद्धे स्पृहत्केप्से सटत्क तु ।
प्रकाशने सभाजत्क सेवने प्रीतिदर्शने ।
स्थूलत्कङ् वृंहणे सूत्रतक ग्रन्थे सत्रतङ्क तु ।
सम्बन्धे सन्ततौ सूचतक पैशुन्ये स्वरत्क तु ।
आक्षेपे स्तेनतक् चौर्य्ये स्तोमत्क श्लाघने स्तनत् ।
काभ्रशब्दे सारतक् दौर्व्वल्ये सुखत्क तत्कृतौ ।
स्फुटत्क स्यादिसरणे स्कन्धत्क तु समाहृतौ ।
स्वन स्यमतकध्वाने हिल्लोलतक दोलने ।
इत्यकारन्तधातूनां सद्वाचिंशच्छतं मतम् ।

आकारान्तवर्गः ।

ख्या ल् ख्यातौ कथने गा लिं स्तुतौ जन्मनि गा ङ्गतौ ।
घ्रा गन्धग्रहणे ज्याशि जरायां ज्ञाग बोधने ।
ज्ञा क्त मारणाश्चालोके निशाने तोषणे स्तुतौ ।
ज्ञा क् प्रेरणे दालजूनौ दा तुदाने डु दा ञ्लि च ।
दरिद्रा ल तु दुर्गत्यां द्रा ल स्वप्ने पलायने ।
डु धा ञ्लि धारणे पुष्टौ दाने ध्माशि युतौ ध्वनौ ।
स्ना ल भक्षे प्रा ल पूर्त्तौ पा पाने पा ल रक्षणे ।
भा ल् ष दीप्तौ मा ङ्लि शब्दे मा ल् च मानेऽथ माङ्य च ।

ष्वाभ्यासे या ल् गतौ राल दाने लाल् च ग्रहेऽयवाक् ।
सुखाप्ति गतिसेवासु स्याद्वाल् गमनहिंसयोः ।
श्राल् खेदे श्राल्मपाके जि ष्ठा स्थाने घ्रा ल घ्राणे ।
श्रो हाक् लित्याग श्रो हाङ्गतावान्ताश्चिरष्टधा ।

इकारान्तवर्गः ।

इ इ ल् गतावधी ल् स्मृत्यामधीङ्ध्ययने किंलि ।
ज्ञाने चि नग ष हिंसायां चि च्चयैश्वर्ययोः चिश ।
वासगत्योश्चिरिर्न् हिंसे चिन् चिञ् चित्यान्तु चिक्मि च ।
जिरिर्न् हिंसे ञ्यभिभवे जि जये चाथ धिश् धृतौ ।
पि प्र् गतौ डुमिञन् क्षेपे रिश् गतौ श्रि ञ सेवने ।
श्निञ् निशाने ट्वायोश्वीर्गतिवृद्ध्योः ष्मि ङ स्मिते ।
षिन्गञ् बन्धे ष्वि कङ नादरे ह्विन् वर्द्धने गतौ ।
एकोनविंशतिरमी इकारान्तास्तु धातवः ।

ईकारान्तवर्गः ।

ई ल कान्ति गति व्याप्ति क्षेप प्रजन खादने ।
ईङ्य गत्यां क्षी ञ हिंसे डु क्री ञग् द्रव्यपर्य्यये ।
ज्री गि कि ज्यान श्रो डीङ्य गतौ डीङ्च नभोगतौ ।
णी ञ प्रापणे श्रो दीङ्य क्षये दी धीर्ङ्चलुदेवने ।
दीप्तावाधी ङ्य श्राराधे नादरे प्री ञ तर्पणे ।

प्रीञ्च प्री गञ कान्तौ च प्रीङ्य प्रीतौ तु पीङ्यतु ।
पाने ञि भी लि भित्यां भ्री ग गि भृत्याञ्च मीङ्यतु ।
मी ञ ग्वधे मी कि गत्यां मत्यां रीगि रवे गतौ ।
श्रो रीङ्य चरणे ली कि द्रावणे लीङ्य श्रो स्निषि ।
लील्पी गिच ल्वी ग्गि गत्यां वेवी दर्लुङ् वी ल ईलवत् ।
व्री ग्गि वृत्यां व्रीङ् य श्रो च ब्ली गि गत्याञ्च प्रीङुञि ।
स्वप्ने श्री ञ ग् पचि ह्री लि लज्जेऽमी पञ्चविंशतिः ।

उकारान्तवर्गः ।

उ ङ शब्दे ऊर्णु लञाच्छादने टु क्षु ल क्षुते ।
कु ङ् शब्दे कुलच् कुशिङार्त्तस्वरे क्ष्णु लतेजने ।
खुङ् ध्वनौ गुंशि श्रो विष्ठोत्सर्गे गु घु ङु ङ ध्वनौ ।
च्युक् ह्रासे सहने च्युच्यु ज्यु जुङ् गत्यां जु रंहसि ।
णुल् स्तुतौ तुल् वृत्तिहिंसापूर्त्तिषु द्रु श्रुतौ गतौ ।
द्रुन्नं दु टुदोऽनुतापे दु गतौ घु लभिसर्पणे ।
धुञ् कम्पे ञि ध्रु शि ध्रु स्थैर्ये प्रुप्लुङ च सर्पणे ।
यु ल्मिश्रणेऽमिश्रणे युञ् ग बन्धे युङ्क्ष निन्दने ।
रुल् ध्वनौ रुङ् बधे गत्यां श्रु गतौ श्रुन् गतौ श्रुतौ ।
षुञ् सन्धानक्लेदपीड़ामन्थे षु ञ गतौ षु च ।
षु ल् चैश्वर्य्यप्रसवयोः ष्णुल्प्रस्नुत्यां ष्टु ञ ल् स्तुतौ ।

सु स्वर्यै सुञ् गतौ स्कुम्भ उद्धृतौ सु द्रुवत् ऊलि ।
होमेऽदने क्षु ड्लु चौर्य्यै त्रयस्त्रिंशदुदन्तकाः ।

ऊकारान्तवर्गः ।

कू ञि ङार्त्तस्वरे कूञ्ग शब्दे गू ओ ञि विट्सृजौ ।
ग्रू ञि स्रवन ओ दूङ्य खेदे द्रूञ्स्न् बधे गतौ ।
धू ञि क् कम्पे धूल्गिधू ञच् पूङ्शोधे पूङ्य पूञ्गि च ।
ब्रू ल उक्तौ भूकङ् भूञ प्राप्तौ भूक् शुद्धिचिन्तयोः ।
मिश्रणे भू तु सत्तायां मूङ बन्धे लूगिञ् छिदि ।
षूङ् षू योङ सूतौ षूश् क्षेपे ऊतस्त्रयोदश ।

ऋकारान्तवर्गः ।

ऋर्न हिंसे ऋर्लि गत्याम्ह प्रापे च क्षृ ञन् बधे ।
क्षृ ञ् क्षतौ क्षृ ञ्द डु च गृ घृ सेके घृर्लि भासि च ।
वृक् सेके क्षादने जृ न्यक्कारे जागृ द्लु जागरे ।
दृ ङ् शादरे दृ स्थगणे ध्वृ कौटिल्ये धृ श ङ् स्थितौ ।
धृ ञ्च धृत्यां धृ क्च धृ ङवध्वंसे पृ लि पालने ।
पृ क्च पूर्त्तौ पृ न प्रीतौ पृ शङ् व्यायामके भृ लि ।
टुडु भृ ञ् भृतिपुष्टेप्राप्त्योः शङ् भृतौ वृञ वृञ् वृतौ ।
वृ क्चाय वृ ङ्ग संभक्तौ स्वृ ऊ शब्दोपतापयोः ।
स्तृ नञ् स्तृतौ स्वृ क्च स्वृ लिं स्वृ गतौ स्मृ स्मृतौ स्मृ म ।

औत्क्ये स्मृ स्पृन् प्रीतिरक्षाप्राणने कृ ध्वृवत् हृ लि हृ।
प्रसह्यहृत्यां हृ ञ् हृत्यामृदन्ताश्चैकविंशतिः।

ॠदन्तवर्गः।

ॠ गि गत्यां कॄ ञ्गि हिंसे कॄश् विक्षेपेऽथ कॄ कङ।
विज्ञाने गॄ ङ विज्ञापे च गॄ श्निगरणेऽथ गॄ।
गि शब्दे ज गि कि ज्याने ज इर्षम्यच भा ष्य च।
तॄ तरेऽभिभवे प्लुत्यां दॄ गि दॄ भियि दॄ य गि।
विदारे नॄ गि नॄ नीतौ ञि पॄ गि लि तु पालने।
पॄ क्च पूर्त्तौ वॄ गि वृत्यां भृत्यां भॄ गि भृतौ भॄञि।
भर्त्से भॄ गि बधे वॄ गिञ् वृत्यां मॄ स्तॄ गि हिंसने।
स्तॄञ्गि च्छादने प्रोक्ता ॠकारान्तास्तु षोडश।

एकारान्तवर्गः।

दे ङ् पालनेऽथ धे ट् पाने मे ङ् प्रतीदाने ञ वे।
स्यूतौ व्ये ञै वृतौ ह्वे ञै स्पर्द्धे शब्दे षडेपराः।

ऐकारान्तवर्गः।

कै शब्दे क्षै क्षये खै तु स्थैर्य्ये खननहिंसयोः।
गै गाने ग्लै क्लमेऽथो जै क्षये त्रै ङ् पालनेऽथ दै प्।
शोधने द्यै न्यक्करणे द्रै स्वप्ने ध्यै तु चिन्तने।

ध्रै तृप्तौ ष्यै ङ वृद्धौ पै शोषे मै कान्तिसंक्षये।
रै शब्दे ओ वै शोषे श्रै स्वेदे श्रै स्पचने मतः।
ष्ट्यै ङ् गतौ षै क्षयेऽथ ष्टै वेष्टे ष्ट्यै संहतौ ध्वनौ।
स्त्यै च स्नै पचि सै क्षित्यामैदन्ताः पञ्चविंशतिः।

ओकारान्तवर्गः।

छो य लूनौ ज्यो ङि यमव्रतादेशोपनीतिषु।
दो य च्छेदे शो य् निशाने षो यान्ते पञ्च ओपराः।

इत्यजन्ताः।

कान्तवर्गः।

अकिक् लक्ष्मण्यकि ङ् गत्यां चाकम वक्रगते ऽर्कं क।
तापस्तुत्योः कक्क हासे कक् ङिच्छागर्व्वचापले।
ककि ङ व्रजने कुक् ङ त्वादाने किष्क कङ् बधे।
चक ञ ङ्म प्रतीघाततृप्त्योः च्छीक कि मर्षने।
चक्क चिक्क चुक्क कर्तौ टकि क् बन्धेऽथ टीक टिक्।
ढौक त्रौक तिक्क ङ् गत्यां तिक्कास्कन्दे बधे तकि।
दौस्थ्ये तक् सहने हासे तर्कक् दीप्तौ त्रकि ङ् गतौ।
द्रेक ध्रेक्तङ् स्वनोत्साहे धक्क नक्क क नाशने।
निष्क क् ङ माने फक्कासद्व्यवहारे शनैर्गतौ।
बुक्क कि स्वादिशब्दे ऽथ मस्क मक्कङ् गतौ मकिङ्।

भूषे रेकृ ङ शङ्कायां रक् लक क् खाद आपने ।
लोकृ क् दीप्तौ लोकृ ङीचे वष्क वकृ ङ् गतौ वकिङ् ।
कौटिल्येऽपि च वृक् ङ त्वादाने वल्क क भाषणे ।
शक न्य शकि्लृ शक्तौ शकि ङ त्रासशङ्कयोः ।
श्रक् स्लक् श्वकि ङ सुक् सर्पे शीकृ ङ् सेके च शीक कि ।
आमर्षे च स्लोकृ ङ सङ्घाते शुल्क क् च सर्ज्जने ।
वर्ज्जने श्वल्क क् च भाषे षेकृ ष्वकृ ङ सर्पणे ।
ष्टक स्तक प्रतीघाते सीक क्यामृष्यपि सीकृ ङ ।
सेके सकि स्कृ ङ च गत्यां खेक् सेकृ ङित्यपि ।
हिक्क ञ् कूजेऽथ हिक्क क् ङ हिंसे कान्तोनषष्ठिका ।

खान्तवर्गः ।

इखिखीखुख्युख गतावोखृ शोषालमर्थयोः ।
कख्ने कक्ख खक्ख हासे णख् गतौ द्राख ध्राखृ तु ।
आखार्थे नख् मख मखि रखि रख् रिखि सर्पणे ।
राख् लाखृ औ खृवल्लिख् श लेखने लिखि लख् लखि ।
वखि वख् ष्टपि शाख् स्लाखृ व्याप्तौ खान्तैकविंशतिः ।

गान्तवर्गः ।

अग्म वक्रगतेऽगी गि गत्यां कम्मे क्रियासु तु ।
जुगि त्यागे त्र्गि गते त्वगि कम्पे गते तगि ।

स्खलने च तिग्म हिंसास्कन्दयोर्म्मगि सर्पणे।
मार्गक् संस्कारे च मार्गक्यन्वेषे युगि वर्ज्जने।
रङ्ग्मे शङ्के रगक् रङ्गात् रग् रिग् लिगि गतौ लिगिक्।
चित्रे लगि गतौ खञ्जे लग्मे सङ्गे लगक् रके।
वगि खञ्जे वुगि त्यागे वल्ग श्रगि स्लगि व्रजे।
षग ष्टग सग स्थग्मे संवृतौ स्वगि सर्पणे।
हृग ह्लग्मे संवरणे गान्ताः स्युः सप्तविंशतिः।

घान्तवर्गः।

अर्घं मूल्ये ऽघि ङ गतौ निन्दारम्भजवेष्वथ।
स्याद्रगघ घग्घ हसने चघ तिघ् दघ्न घातने।
दघि त्यागे ऽवने द्राघृ ङ अमायामर्षणाक्षेषु।
ङ ध्राघृ शक्तौ मघि ङ कैतवाद्यर्थयोर्म्माघि।
भूषे रघिक् भासि रघिङ् गमने राघ लाघृङ।
शक्तौ लघि ङङभुगत्योर्लघि शोषे लघिक् त्विषि।
वघि ङङघ्यर्थके शिङ्घ्याघ्राणे स्लाघृ ङ कत्थने।
ष्टिघ्न ङास्कादि षघ् सघ्न हिंसे घान्तास्तु विंशतिः।

चान्तवर्गः।

अर्चक् पूजे ञ्चर्च चाचि चाचि ञ्चच ञ्चु गतेऽनचु च।

मिश्रीभावे चान्च क व्यक्ता वुचि र्यं समवायने ।
ऋच् श नुत्यां कुच श्रोधपर्ककौटिल्यलेखने ।
कुच् तारशब्दे कुच शि सङ्कोचे कच् रवे कचि ।
कचङ बन्धविशेषः क्रुञ्च गत्यां क्रुन्च च वक्रणे ।
तौच्च्ये खच ग् भूतिपूत्योरुत्पत्तौ ग्लुन्चु इर्गतौ ।
ग्रुच ग्लुचिरु चौर्य्ये च चञ्चितौ चर्च्च केङ्समः ।
चर्च्च जर्च्च भ्रूर्च्च युक्तौ भर्त्से तन्चु ध सङ्कुचि ।
तन्च त्वञ्चितौ त्वच् श् वृत्यां पिचक् छेदे डु जौष्यच ।
पाके पचौ ङ पचिङ व्यक्तीकारे पचिक् ततौ ।
एच् कि संयमने एच् धी च सम्पर्के एची ल् ङ च ।
मचि ङुक्त्राद्यधृत्यर्च्चाभाःसु मच् ङ च कल्कने ।
दम्भे शाठ्ये मुच् मुचिङ् च मुच्क मोक्षे मुच् त्शप्णौ ।
मोक्षे म्रुच् म्लुचु इर्गत्यां म्रुन्च म्लुन्च मन्च् मुन्चु च ।
टु डु याचृञ् याचने रिच् कि सम्पर्कवियोगयोः ।
रिचिर्णंधौ विरेके रुच् ङल्ट प्रीतिप्रकाशयोः ।
लोचृक् भासि लोचृ डीक्षे लुन्चापनयने वचौ ।
वाचि वच् क च सन्देशे वचु । वाचि विचिर्णिधौ ञ् ।
पृथक्त्वे व्यच शि व्याजे सम्बन्धे कङ् वन्च् वच्चने ।
वन्चु गत्यां वर्चङ् दीप्तौ ब्रश्चूश् छेदे वृचीध् वृतौ ।
श्वच श्वचि शचिङ्गत्यां शचङ् वाचि श्रुचिर्यं जौ ।
शोचे विशरणे क्लेदे शुच् शोके षच् ङ सेचने ।

षच् सम्बन्धे षन्च गतौ षिच्प प्रीञ् चरणे छुच ।
ङु प्रसादे चकारान्ताः पञ्चाशत्समुदीरिताः ।

छान्तवर्गः ।

आञ्छायामेऽथोञ्छि सुञ्छे उञ्छीञ् बन्धसमापने ।
वर्ज्जनेऽतिक्रमेऽथञ्छञ् मूर्त्तौ गमनमोहयोः ।
जर्च्छ झर्च्छ ञ भर्त्सोक्त्योः प्रञ्छोञ् ज्ञीप्सेऽथ पिच्छ ञ ।
मिच्छञ् बाधे म्लेछ् छि देश्योक्तौ मूर्च्छा मोहउच्छ्रये ।
युछ् प्रमादे लाञ्छि लञ्छ लक्षणे विच्छ क त्विषि ।
विच्छ ञ् गतौ वाञ्छि कामे स्पुर्च्छ स्फुर्च्छा तु विस्मृतौ ।
ऊर्च्छा कौटिल्यके ह्रीच्छ लज्जे छान्तानविंशतिः ।

जान्तवर्गः ।

अज क्षेपे गतेऽजि क् तु भास्यर्ज्ज लर्ज्जनेऽर्ज्ज क ।
संस्कारेऽन्जू ध ञ्जि व्यक्तिगतिम्रक्षणे ईजि तु ।
ईज् ङ कुत्से गतावुज प्रार्जवेऽथोर्जक् जीवने ।
बलेऽथोर्ज ङ्गतिस्थैर्य्योर्जनार्जन ऋजिङ् भृजि ।
एजृङ् दीप्तावेजृ कम्पे ओलज्युत्क्षेपणे क्षजिक् ।
तङ्के क्षजि क्षज ष् मङ् दागत्योः क्ष्वीज् कूज क्विकाने ।
कर्ज पीड़े कुज खुजु स्तेये खर्ज व्यथामृजोः ।
खज् मन्थे खजि पाङ्गुल्ये गज् मदे गजि च स्वने ।

गज गर्ज कच गर्जांजां शब्दे गटजि गटज ध्वनौ ।
गुज श्यस्मिन् गुजि गुज कूजने जजि जज् युधि ।
जर्ज शु वाग्भर्त्सयो खिज् लि इञ्जौ पेषे खिजिल्ङ च ।
शुद्धौ तुजिक् भाषद्दार्थे तुजि प्राणे बले तुज ।
हिंसे ङ् तर्जक् तर्ज भर्त्से त्यजो हानौ तिज क् शिते ।
तिज ङ् क्षान्तौ च तन्जु ध सङ्कोचे धृजि धृज् धृजि ।
ध्रज् ध्वजि ध्वज् ध्रिज गतावोनज् डो ह्रियि पूज क ।
पूजे पिजिक् भाषद्दार्थे पिजि लङ् वर्णपूजयोः ।
स्यात् पूजि ल् ङच सम्पर्के भज ञौ भागसेवयोः ।
भज क् पाके भजि क् भासि भ्रेजृङ् च भ्राज णङ् टु च ।
भुजो शौ वक्रणे भुज् धौ त्राणे भक्षे भ्रजी ङ तु ।
भर्जने भ्रस्जौञ् शपाके भञ्जो धौ मोटने मुजि ।
मुज्मञ्ज्मार्जक् मृजाध्वन्यो मृंज् लूष् शुद्धौ मृजूष् कि तु ।
भूषे च मस्जो श ट्वौ स्यात् स्नाने युज कि संयमे ।
युजिर्धौ ञ् च युतौ युज्यौ ङ समाधौ युज क् ङ तु ।
निन्दे यजे ञौ देवार्च्चादानसङ्गतौ रुज क् ।
हिंसे रुजो शौ भङ्के रिज् ङृज्यर्थे रञ्ज्य रञ्ज मौ ञ् ।
रागे रेजृङ राजृञ् णा दीप्तौ लाज् लाजि भर्त्सने ।
भर्गेऽथ लस्जी ओ लज् ङ व्रीडे लज् लजि भर्त्सने ।
लज् कान्तर्द्धौ लज लुजि क् भाषद्दार्थे विजि र्लि ञौ ।
वेके विजी धो विज् डी शो भीकम्पे ल् वृज् डि वृज् ङ ली ।

त्यागे वृजी कि च वृजीध् वृतौ व्रज गतौ व्रजक् ।
संस्कृतौ च विरेफौ तौ भ्रिजि ल् कि ङस्फुटध्वनौ ।
षनजौ ञि सङ्गे ष्वनजौ ञि ङालिङ्गे षस्ज सर्पणे ।
षर्ज सर्जजने स्फूर्ज्यौङ् विसर्गेऽथ स्फूर्जौ श्न च ।
ट्वो स्फुर्जा वज्रनिर्घोषे जकारान्ता द्विसप्ततिः ।

झान्तवर्गः ।

उज्झ श् त्यागे जर्झ झर्झश् भर्त्सोक्तौ झान्तिमास्त्रयः ।

टान्तवर्गः ।

अट्ट क् तौल्येऽनादरे ऽट्टात्टाट्टाङतिक्रमे बधे ।
अट इट् कट् कटि कटी गत्यामे कट् वृतौ वृषि ।
कीट् बन्धवर्णयोः कूट्कङप्रसादाप्रदोः कुटि ।
वैकल्ये कुट् श्नि कौटिल्ये कुट् कुट्टक् ङ प्रतापने ।
कुट्टक् कुत्साच्छिदोः किट् कटवत् खिट् च भयभीषयोः ।
खट्टक् वृतौ खोट् गत्याघाते खट् काङ्क्षि गोष्ट ङ ।
सङ्घाते घटक हिंसे च घटि क्यपि द्युतौ घट ष् ।
ङम चेष्टे घुट् ङ्ल्ट परीवर्त्ते घुट् श्नि प्रतीहतौ ।
घट्टक् चाले घट्ट ङच चिट प्रेषे चटक् बधे ।
चट्च भेदे चेष्ट ङीहे चुट्टक् चुट् चुटि तुच्छने ।
चुटिक् छेदे चुट् छुटक श्नि च जट् झट संहतौ ।

णट् नृत्यहिंसयो र्णञ्च नृतौ नट् काहृतौ तट ।
उच्छ्राये तुट् शि कलहे त्रुट काङ् त्रुद्य शि च्छिदि ।
नट णट्वत् नटक् भ्रंशे पट क्च त्विषि पट् गतौ ।
पुट् शि स्लेषे पुटक् चूर्णे भासि पिट् संहतौ ध्वनौ ।
पुट्टक् तौच्छ्रे बुट् कि हिंसे भट् भृतौ भञ्च भाषणे ।
म्लेट म्रेट मेड्र् न्मादे मुटि मर्द्दे कि मुट् त्रुदि ।
मुट्शि त्वाक्षेपे च योट् सम्बन्धे रोट्रनादरे ।
रेट्टञ् याचे रट् च वाचि रुटि स्तेये रुटक् रुषि ।
द्युतौ रुट लुट् ल्टङ् दीप्ति प्रतिहत्योर्लुटि क्रुतौ ।
लुट्क भाषे ल्टङ्क लुब्य लुट् विलोटविलोडयोः ।
लुण्ट कचबज्ञाचौर्य्ये लट् बाल्योक्तो कुलँष्ठ संहतौ ।
लोड्रु न्मादे वेष्ट ङ वट् वेष्टे वटि कि वण्टने ।
वद्धोक्तौ वुटि क च्छित्यां विटाक्रोशे खने ऋट शोट् ।
गर्व्वे शट ङ्क स्लाघे शट् सादे शीर्सौ गता रुजि ।
शिट् षिटानादरे षुट्ट क् तौच्छ्रे च षट अंशके ।
षट्ट क् निकेतने हिंसे बले दाने स्फुट क् भिदि ।
स्फटि विशरणे स्फुट् शि विकाशे स्फुट् ङ च स्फुटिक् ।
नर्म्मण्याङः स्फुट क् हिंसे स्पिटक् ह्रत्यास्च स्फुट्ट क ।
चानादरे स्मिट् कच स्निट् कच स्नेहे स्फुटि स्फुट ।
शीर्सौ हट् त्विषि हेट् बाधे टान्ता इत्येकसप्ततिः ।

ठान्तवर्गः।

अठि ङ्ङठ गते ऽथोठोपघाते ङेठ बाधने।
कुठि खोटनवैकल्यालस्ये कठ् तङ्कने कठि।
कि आध्याने कठि ङ च गुठिक् वेष्टे पिठ क्लिश्नि।
बधे पठ् वाचि बठ् पैन्ये मठ् वासमर्द्दयोर्म्मठि।
ङत्वाध्याने मुठि ङ तु पलाये रठ भाषणे।
रुठोपघाते रुठ ल्ट ङ् प्रतीघातेऽथ रुठ् लुठि।
गत्यालस्यस्तेयखोटे ल्ट लुठङ् लुठ रादिवत्।
लुठ् श्नि लोटे लुठक् चौर्य्ये वठि ङ्ङेकचरे वठ।
स्थौल्ये शठ कङ स्लाघे शठ् बधक्लेशकैतवे।
शठ् कालस्ये श्वठ् श्वठिक् च गत्यसंस्कृतसंस्कृते।
शुठि शुठ् खोटने शुठ् कालस्ये शुठि कि शोषणे।
सठ खठ् क श्वठार्थे हठ् कीलबन्धे बलात्कृतौ।
प्लुतौ हेठ्श खचे हेठृञ् बाधे ठान्तास्त्रिविंशतिः।

डान्तवर्गः।

अदृड अड्डाभियोगे ड्रन व्यापेऽडुद्यम ईड् ल ङ।
स्तुता वीडक् चोलडि क्युतक्षेपे श् कड् भक्षणे कडि।
जङ्च दर्पे कडिक् भेदे रक्षणे ल्ट च्विडा ङ ञि।
स्नेहे मोचे क्रीडृ खेले कुड् श्नि बाल्येऽदने कुडिङ्।
दाहेऽथ कुडि वैकल्ये कुडिक् रक्षेऽथ कूड् श्नि तु।

धान्ये भक्ते कडड कद्ड कार्कश्ये खोडृ खोटने ।
खुडिङ् खञ्जे खुड खुडि खडक भेदे खडिङ्मथि ।
गडि गण्डे गड्ड सेके गुडिक् वेष्टेऽथ गुड् ष्णि च ।
रक्षे ष्णि घुड च व्याघाते चुडि तीक्ष्णे चुडिक् छिदि ।
चुड्ड चुट्ड कृतौ हावे चडिक रोषे चडि ङ्कपि ।
जुड्ष्ण गतौ जुड्ष्णि बन्धे जुडक् नोदे तडक् त्विषि ।
तडिङ्ङप्याहतौ तोडृनादरे तुड्ड तूडृ च ।
तुडृ तुड्डि वधे तुड्ष्णि भेदे थुडष्णि संवृतौ ।
द्रुड् द्रुडष्णि मज्जने द्राड धाडृङ् शीर्णौ ष्णि नुड् वधे ।
नडक् भ्रंशे पडिङ् गत्यां पड पिडिक् संहतौ पिडिङ् ।
तत्र पीडृक् वधे गाहे पृडि मर्द्दे पुडष्ण् मुदि ।
ष्णि बुडुत्सर्गसंवृत्योः भडिङ् वाचि भडिक् ष्णिवे ।
भ्रुड् ष्णि संवृतिसंहत्योः भुडि ङ स्यात् भृतौ वृतौ ।
म्लेड म्रेड् मेडृ उन्मादे म्रडगष्ण् मोदे मडि क्वच ।
किमडि भूषे मडि ङ विभागे वेष्टे मुडि क्षिदि ।
मर्द्दे मुडि ङ मग्नेऽथ योड रोडृ तु टान्तवत् ।
रोडृ रौड्वृ लड्विलासे लड्डोन्मन्थनजिह्वयोः ।
लड कोपसेवे लड कड् वीप्से लडि कि भाषणे ।
श्रो लडि क्षुत्क्षेपणे लुड् मन्थे लुड ष्णि संवृतौ ।
श्लेषे लोड् लौडृ उन्मादे लुण्डक् चौर्य्ये विडा क्रु ष्णि ।
वडिक् विभागे वडि ङ वेष्टे च व्रीड जि त्रिपि ।

लज्जे वाडृङ् आप्लावे ब्रुड् शि भ्रुड्यर्थमज्जयोः ।
शाडृ ङ् श्लाघे शौडृ गर्व्वे शडिङ् सङ्घ रुजोः स्फुड ।
स्फुड् शि वृत्यां स्फुडिङ् फुल्ले स्फुडिक् नर्म्मणि क्रुड् शि तु ।
मग्ने क्रुडि ङ च सङ्घे क्रुड् हूड क्रुड कूडृ क्रूतौ ।
होड हौडृङ् च हिडि ङ होडृ ङङ्पि ङ हेडृ च ।
अनादरे हेड्ष वेष्टे डान्ताः षट्सप्ततिर्म्मताः ।

ढान्तवर्गः ।

ढुण्ढान्वेषण इत्येको ढकारान्तः प्रकीर्त्तितः ।

णान्तवर्गः ।

अण् रवे ऽण्यङ् प्राण ऋण् टुञ् गतावेणृपसारणे ।
कण् क्ष्ट आर्त्त स्वरे कण्म गतौ कण् क निमीलने ।
कुण् शोपकरणे क्वण् च शब्दे कूण् कङ सङ्कुचि ।
क्षण क्षिण् टुञ् बधे घण घृण् टुञ् दीप्तौ घृण घिण् घुणिङ् ।
ग्रहणे घुण् ङ घुण श घूर्ण ञ् श भ्रमणे चण ।
शब्दे चणिम गतौ हिंसे चणम दाने शि चुण् छिदि ।
चूर्णक् पेषे चूण तूणक् सङ्कोचे क् तूण् ङ पूरणे ।
टण् टुञ् भक्षे तुण् श जैह्म्ये द्रुण् श जैह्म्ये बधे गतौ ।
धण ध्वण ध्रण ध्वाने पणङ् व्यवहृतौ स्तुतौ ।
पेणृ पेषे गतौ श्लेषे पुण श धर्म्मे एण श ट्यपि ।

पूणक् सङ्घाते फणण निस्ने हे फण् मिण गतौ ।
श्रण् बण् भ्रणू शब्दे ऋह भण् च भ्रूण् क उडाशाविशङ्कयोः ।
मण कूजे प्सुण् प्रतिज्ञाने श्रण शृ् हिंसे रण म गतौ ।
रण् व्रण् स्तृ वण् च हण् टुञ् भद्दो वेणृञ् निशामने ।
वादित्रा दानगमन ज्ञान चिन्तासु वर्ण क ।
वर्णौ शोणृ गतेऽस्मिन् शाण् श्रण दाने श्रणक् तथा ।
श्रोण स्नोणृ तु सङ्घाते णान्ताः पञ्चाशदीरिताः ।

तान्तवर्गः ।

अत् सातत्य गते ऽतीति बन्धे ऋत् स्पर्द्धनैश्वययोः ।
घृणागत्योः कृतीध वेष्टे कृती शृ प क्रिदि कृत क ।
संशब्दे कित्स्संशयेच्छावासारोग्ये र्लि किन्मतौ ।
चते ञ याचे चिती ज्ञाने चित कङ्च चितिक् स्मृतौ ।
चृत् कि सन्दीपने चृत् श हिंसे ग्रन्थे चुत च्युतिर् ।
क्षरणे जुत् ज्युतङ् द्युत्यां च्युति श्चाथ द्युत् ल्ट ङ्डपि ।
नृत्य नर्त्तौ पत्य डेश्ले पत् ल्ट ञ् गत्याश्च पुस्तक ।
बन्धे बुस्त क् च नाट्टत्याट्टत्योर्म्मुस्त क संहतौ ।
यत् क खेदोपस्कारयोर्निरः प्रत्यर्पणे यती ङ् ।
यत्ने युटङ दीप्तौ वृत्क च वृत् ङु वल्ट वर्त्तने ।
वृत् वा वृत्युङ संभक्तौ वरणे वस्त ङक् बधे ।

लश्विताङ् श्नोलृने स्तुत स्नुतिर् स्यात्त्सरे श्नस्त षस्ति लुङ् ।
स्वप्ने स्वर्त्तक् स्वर्त्त गतौ तङ्के तास्त्विंशदेकतः ।

थान्तवर्गः ।

क्वथे ज्निष्पचने क्रथक प्रतिहर्षेऽथ कि क्रथ ।
क्रथ क्लथ क्नथ्म बधे कुथि क्लेशे च कुथ्य तु ।
पूतित्वे कत्थ ङ श्लाघे कुन्थ क्नथ्यग् स्त्रिथि क्लिशि ।
ग्रथि ङ् जैह्मेऽग कि ग्रन्थ् दर्भे नाथ नाथृ ङ् दवाशिषोः ।
ऐश्वर्येऽर्थने पुथ्य हिंसे पुथि कुन्थे पुथक् त्विषि ।
पथेज् गत्यां पथि क च प्रोथृञ् पर्य्याप्तौ पृथक् ।
प्रक्षेपे प्रथ् क च प्रथम षङ् च ख्यातौ मिथृञ् बधे ।
मेधायां मेथृ ञ् सङ्गे च मन्थ कुन्थे ग मन्थ च ।
गाहे ज्मथे च मथ माथ् लुथि कुन्थे व्यथ घ्मङ ।
दुःखे चाले भये वेथ बिथृङ् याचे श्रथम् बधे ।
श्रन्थ् कि दर्भे बधे श्रन्थ ग् मोक्षे प्रति हर्षि श्रथक् ।
यत्ने प्रति हर्षि श्रथ् कि बन्धे मोक्षे बधे श्रथिङ् ।
शैथिल्ये ऽमी थकारान्ता अष्टाविंशतिरीरिताः ।

दान्तवर्गः ।

अद्लौ भक्षेऽदि बन्धे ऽर्द्द यातनागतियाचने ।
अर्द्दञ् बधे ऽर्द्दक् च इदि परमैश्वर्य्ये उन्द धी ।

क्लोद उर्द्द ङ्मिति क्रीड़ा स्वादे क्लादि तु रोदने ।
आह्वाने ऽथ क्लाद् षमङ् च वैक्लव्यविकलत्वयोः ।
विलौ लरौ तावाक्रन्दक् शब्द सातत्य ऌ क्ष्विदा ।
ङ ञि मोचने स्नेह इक्ष्विं दाचाञि क्ष्विद कूजने ।
क्लद क्लिदिञ् ह्लदि क्लिदू इक्लौँ देञ् धौ चुदिर्चुदि ।
कुर्द्द कूर्द्द ङ क्रीड़ायां कर्द्द स्यात् कुत्सिते रवे ।
खदस्थैर्य्ये बधे खादृ भक्षणे खुर्द्द खूर्द्द ङ ।
क्रीड़ायां खर्द्द दशने खिदङ् ध्यौ दैन्यकेश्खिदोप् ।
परिघाते गर्द्द कि तु रवे गुर्द्दक् निकेतने ।
गुर्द्द ङ्च कूर्द्द तौ दीर्घौ गङ्काषे गुद् ङ खेलने ।
चदे ञ् याचे चदि ह्लादे दीप्तौ चुदक नुदि क्ष्विदिर् ।
धौञ् छेदे छद् कि सन्दीपे छुदुञ् धिर्द्दौ वने त्विषि ।
छर्द्दक् च वमने छद् किञ् संवृतौ समिदूर्ज्जने ।
णर्द्द शब्दे णद् म्लिष्टोक्तौ णदकभासि ञौ णुद श् ।
प्रेरणे णेद णिदृञ् सन्निधौ णिदि च कुत्सने ।
तर्द्द हिंसे तृदुञ् धिन्नादरे च तुद ञौ श् व्यथे ।
त्रदि चेष्टे ददङ् दाने धृतौ टु नदि संवृधि ।
नर्द्द शब्दे पर्द्द ङपानोत्सर्गे पद्य ङौ गतौ ।
पद् बद् स्थैर्य्ये बिदि त्वंशे बुद्दु न्दि ञुं निशामने ।
भदिक् शुभे भदि ङ् मोद प्रीत्योस्त्र ञ् धौ भिदिर्भिंदि ।
मदिङ स्वपने जाड्ये मदे मोदे स्तुतौ गतौ ।

मदी भिर्य्यं ञि हर्षे म मिदूर्व्वे ग्लपने मद क् ।
ङ त्वृप्तियोगे मृद्मष् ङ द्योदे मिदि मिद क् स्विद्दि ।
इमिंद्या ल्ट मिदा ञि ङ् च मिद् मेट्ट ञ् बधमेधयोः ।
मुद क् संसर्गे ञि मुदङ् हर्षे म्रद् ग द्युदि ल्घिर ।
रुद रोदे रद उत्खाते वदिङ् नूत्यभिवादयोः ।
वदै वाचि वद क् वाक्सन्देशयो र्वद ञ ङङपि ।
विद ङ क् चेतनाख्यानवासवादे विद ल्ट श्र् प ञौ ।
लाभे धा विद् ङ मीमांसे विद्या ङ् भावे विद ल् मतौ ।
शब्द क् शब्दकृतौ सोपसर्गस्त्वाविष्कृतौ मतः ।
श्विदिङ् शौक्ल्ये ऽथ शद् ल्ट जौ शाते आङः शदो गतौ ।
आङः षद क् च षद् ल्ट जौ श् विषादे शरणे गतौ ।
षूद ङ् निरासे षूद क् त्वास्रुतिहत्योश्च ञि ष्विदा ।
ङ ल्ट मोह स्नेह मोक्ते ल्ट औ ष्विद्या ञि ष्विदि स्वद क् ।
स्वादे क्लेदे ष्वद स्वर्द स्वाद ङ् प्रीतिलिह्योः स्पदिङ् ।
ईषत्कम्पे ष्वद्म षद्ल्विदारे स्यन्दू ङ्व ल्ट स्रुतौ ।
स्कन्दिरौ शोषणे गत्यां स्कदि ङङाप्लुव उद्धृतौ ।
उत्प्लुत्यगत्यां ङ हदो ग्वर्थे ह्लादी ङ मोदने ।
ह्राद ङ्च स्वन इत्येते दान्ताः स्युर्नवसप्ततिः ।

धान्तवर्गः ।

इन्धी ञि ध ङ् द्युतावृध्यु निर्द्वन्द्वो ङ ध च द्युध् ल्ट ।

यो क्षुधि क्रु ध्लृ यौ कोपे गुध्य वेष्टे गुध ग् रुषि ।
गुध ङ् क्रीड़े गाधृङ तु प्रतिष्ठाग्रन्थयोर्गृधिर् ।
यु च लिप्से गर्ध क च गन्ध क ङ् दुहि णाधृङ ।
नाथे दधङ् ददे नाधृ ङ् नाथे बन्धौ ग बन्ध क ।
बध क् बन्धे बध ङ् निन्दे च बुन्धिर्ञु निशामने ।
बन्धक् बन्धे बुधा विज्ञापने बुध्यौ ङ वेदने ।
बुधिर्जञ् चाथ बाधृङ् विहतौ मेधृञ मेथृवत् ।
मृधुञ क्लिदि युध्यौङ युद्धे रध्यु लृ हिंसने ।
पाकेऽनोरुध ङ्यौ कामे रुधिर्धौ ञि ञ आवृतौ ।
राध्नौ सिद्धौ बध हतौ व्यध्यौ ताड़े विध श् विधौ ।
वृधक् दीप्तौ वृधुङ्व लृ स्यात् वृद्धौ वाधृङ् वाधृवत् ।
वर्ध क् पूर्त्तिच्छिदोः शुन्ध क् शुद्धौ शुन्धञ् च शृध्व लृ ङु ।
शर्दे शृधुञ् क्लेदने लृ शुध्यौ शौचे षिधू शिवे ।
शास्त्रे षिध् षिधु गत्यामु षिध्यौ षाधौ न्य साध्य नौ ।
सिद्धौ स्पर्द्ध ङ संहर्षे सप्तत्रिंशच्च धान्तिमाः ।

नान्तवर्गः ।

अन घ्लु प्राणनेऽन्यङ् च कन् ञी प्रीतिगतिद्युतौ ।
खनु ञ् विदारे चन म शब्दे चन्म हिंसे जुन श् गतौ ।
जनी म्य ङ जनौ जन्म लिर्च्च तन्दु ञ विस्तृतौ ।
तनुक्षुपकृतौ श्रद्धाघाते शब्दोपतापयोः ।

उपसर्गात् दैर्घ्यके दान् आर्जवे छिदि मि ध्वन ।
धन् रवे धन् लि धान्ये पन् डीङ़े वन् टुङ याचने ।
मानङ् विचारे मान् कि चार्चे मन् च मनकङ् च गर्व्वके ।
मन्दुङ् बोधे मन्योङ्च वन संभक्तिशब्दयोः ।
वनु म व्याप्तौ वन् टुङ् याचे वन कि तन् कि वत् ।
शान्ञ तेजे श्रुन ष्ण गत्यां षन् सम्भक्तौ तु षनटुञ ।
दाने ष्टन् स्तन्मि शब्दे स्वन् ण चण स्वन्मि तंसने ।
हनलौ गतौ बधे ऽघणदिसान्तास्त्वेत्यष्टविंशतिः ।

पान्तवर्गः ।

आप् ल्ट नौ कि व्यापने क्षिप् श जौ क्षिप्यौ नुदि क्षपिक् ।
शक्तौ कृपक द्युतौ कुप्य इर्कोपे कुपि कि स्तृतौ ।
कृपश्मङ कृपायां ङ केप्ट गत्यां कपिङङऽपि ।
चाले कृपकि युतौ चित्रे क्लृपूङ् व ल्ट च कल्पने ।
गुपू रक्षे गुपक् दीप्तौ गुपङ् गोपनकुत्सयोः ।
गुप्य इर्व्याकुलत्वे ङ ग्लेप्ट दैन्ये ङ गेप्ट च ।
केप्टवत् चपकम कल्के चम्मान्वे चुप् शनैर्गतौ ।
चुलुम्प लोपे छपिक् सर्पे छुप् शौ स्पर्शे ञप कमतु ।
ज्ञप्तौ जप हृदुच्चारे जल्प च वाचि टिपक् नुदि ।
डिप शि क्य इर्चं डिपि डिप् डपडपिकङ ञ संहतौ ।
तप् ङञ् दाहे तप कच तपौ तप्योङ् दवैश्वयोः ।

त्रपू षमिङ् ह्रियि तिप ऊ ऋटङ स्तुति तेपृङ ।
कम्पे च टपे कि सन्दीपे टप्न च प्रीणने ञि ल्ट ।
टप्नु च टप् पश्च् चत्तु प तुप् बधे तुप्प श्न क्तिप्र ।
बधे तुपि क् त्वर्हने प्राक् चतुष्को नोपधा न पित् ।
दीपी ङ्यृत्र दीपने ञि दृप्पू इर् हर्षगर्व्वयोः ।
दृप् कि सन्दीपने दृपश्न बाधने दृम्प दिम्प ञङ् ।
क सङ्घाते धूपक दीप्तौ धूप् तापे पुष्पत्र फुल्लने ।
ङ मेपृ गत्यां युप् रूप्य इर्व्विमोहेऽथ रप् वदे ।
ङ रेपृ शब्दे लेपृ ङ् च गमने ञि लिपौ शप ञ ।
लेपे लुपृश्न् प लुत्रौ छेदे इर्लुप्य युपि ऋ लप ।
भाषे व्यपक चये विपक क्षेपे ट्वृ ङ वेप् चले वपौ ञ ।
डुवै सुष्ठ तन्तु वीजोप्तेत्राः शूर्प क् माने य शप्शपौ ञ् ।
क्रोशे ष्वपौ घ्लु ञि शये ष्टिप ष्टेपृ ङ तु स्तुत्रति ।
सृप् कोच्छ्राये सृप्य इर्च्च षप् सम्बे सादयस्त्रयः ।
स्लप् क क्षेपे ल्ट स्पौ गत्यां ह्रेपृ ङ च ह्लुपक् ।
भाषणे स्युः पकारान्तास्त्वतु षष्टिस्तु धातवः ।

फान्तवर्गः ।

ऋफश्र दाने स्लाघहिंसा निन्दाजौ प् गुफ गुम्फ श्र ।
ग्रन्थेप् टफ् टन्फ सुतक्लेशे रिफ् शऽर्फे रिन्फ पश्न् बधे ।
रफि रफ् वर्फ गत्याश्च त्यृप्पोऽष्टौ दश्न पञ्च फाः ।

बान्तवर्गः ।

अर्ब हिंसेऽम्ब च गते ऽबि ङ शब्दे कवृ ङ् स्तुतौ ।
बर्णौ च्चीबृ ङ दर्पे ङ क्लीबृ धार्ष्टे कुटुम्ब क ।
ङ धृत्यां कुबि कि स्तृत्यां कर्ब गत्यां तु कम्ब च ।
खर्ब खम्ब गतौ गर्ब गम्ब गत्यान्तु घर्ब च ।
घम्ब चम्ब गतौ चर्ब गतौ चुबि कि चुम्बने ।
डब डिबि क् नोदने तुव कि त्वर्द्दे तर्ब सर्पणे ।
तम्ब नम्ब गतौ नर्ब पर्ब पम्ब च पूर्व्व क ।
निकेतने वर्ब वम्ब गतौ मर्व्वच मम्बि रिब ।
रबि गत्यां रबिङ् शब्दे लबिङ स्रंसने च कि ।
लुब्यर्द्दने शम्ब गतौ शर्ब हिंसे च शुल्ब क ।
माने सर्गौ षर्ब षम्ब सर्व सम्ब तु सर्पणे ।
सम्ब साम्बक सम्बन्धे ऽपञ्चाः पञ्चाशदन्तबाः ।

भान्तवर्गः ।

अभि ङ ध्वनावुम्भ पुभ् श पूर्त्तौ त्तुभ्लृङ सञ्चले ।
त्तुभ्य ग् च गल्भङ् धृष्टत्वे चीभृङ् कत्थे जभिक् नशि ।
जभि जभ् यभने जभ्ङ जृम्भे जभ जृभि ङ् च ङी ।
जृभ् च डभ् डिभि ञक् सङ्घे णभ्य ग् हिंसेऽथ णभ् तु म्लट ।
ङच तुभ्य ग् च कि दृभी भये शी दृभ कि गुम्फने ।
दन्भु न दम्भे दन्भ दिन्भ कङ सङ्घातेऽथ दिभ् दभि ।

रभ क् ेनादे भर्भ हिंसे यभौ मैथुन ईरितः ।
रभी ङ स्यात्तु राभस्ये रभिङ् शब्दे ङ रेभ्ट च ।
लभिङ् शब्दे लभ डे॒ा षङ् प्राप्तौ श्लुभ विमोहने ।
लुभ्येगार्द्धे्र ङ् वल्भ भुक्तौ शौभ्ट शल्भ ङ कत्थने ।
शुभ् ल्ट ङ् दीप्तौ शुभ् प शुन्भश् षुन्भ च षिन्भ च हिंसने ।
ष्टुभु ष्टभि स्तभि ङ् स्तम्भे स्कभिङ् च स्तम्भु ङ स्मृतः ।
प्रमादे ल्ट स्तम्भु ङ विश्वासे स्रिम्भ स्रम्भ स्रिभु ।
हिंसे सुम्भ द्युतौ चैकोनचत्वारिंशदन्तभाः ।

मान्तवर्गः ।

अम गतौ भजने शब्दे ऽमक रोगे कमुकङ् स्पृहि ।
ञि क्लम्य क्लमु भिर्ग्लानौ क्रम्य क्रमु गतौ क्षमु ।
क्षम्य मर्षे क्षमू ङ् ञि ष च क्ष्म कङ मतोज्झिते ।
कुक्षित्यौ गमल्ट गत्यां चम् नृ चम् कम् जम जिम् झम ।
भक्षे गामौ शब्दनत्योस्तिम् तीम्य क्लेदने तमु ।
क्षम्य खेदेक्वयो र्दम्भ्यु द्रर् शमे द्रम् गतौ भ्रमिर् ।
भ भ्रम्य भ्रमु ज ण् चाले भामङ् क्रोधे म्रट मा॑म् गतौ ।
शब्दे यमौ उ विरतौ यम क्षि परिवेषणे ।
तदभावे रमु ङ जौ क्रीडे ण् जु ट वमुद्गिरि ।
शमु भ्य इर्शमे शमङ् कनालोचे श्रमु भ्य ञि ।
हत्तपः खेदयो ष्टीम ष्टिम्य क्लेदे षम ष्टम ।

वैक्लव्ये ऽथ क साम् सान्त्वे स्यमुण् प्र ध्वनने स्यम।
ञक् वितर्के हन्म गतौ त्रियुतास्त्रिंशदन्तमाः।

यान्तवर्गः।

अयङ् गतावीर्च्य ईर्ष्य ईर्ष्ये ऊयी ङ सेवने।
क्नूयीङ् दुर्गन्ध आर्द्रत्वे शब्दे क्ष्मायीङ् विधूनने।
चुच्यीत्वभिषवे चीयृञ् संवृत्यादानयोस्त्रय ङ्।
गतौ चायृ ञ् निशाने ऽर्च्चे णय् तय ङ् गति रक्षयोः।
तायृ ङ् पालनसन्तत्यो र्जि दयङ् ग्रहणे गतौ।
वधे दाने ऽवने दायृ ङ् दाने नय पय ङ् गतौ।
पूयीङ् दुर्गन्धशीर्णौरो प्यायीङ् वृद्धौ मय ङ् गतौ।
मव्य बन्धे रय् लय् वयङ् व्यय ञ् गत्यां व्यय क नुदि।
शुच्यी त्वभिषवे षूर्च्य ईर्ष्ये सूर्च्य त्व नादरे।
ईर्ष्ये स्फायी ङ संवृद्धौ हय हर्य्य क्लमे गतौ।
एकत्रिंशत् यकारान्ता धातवः परिकीर्त्तिताः।

रान्तवर्गः।

अभ्र गत्या मीङ् कम्पगत्यो रीक्रि गतौ नुदि।
क्मर् कौटिल्ये कुर्श शब्दे क्षर् ज सञ्चलने क्षुरश्।
विलेखे खनने कुड्रिक् मिथ्योक्तौ खोर् ऋ खोटने।
खुर्श छेदच्छिदो गुर्ङी शि गूर ङ क उद्यमे।

गूरी यङ बधे गत्यां गुद्दिक् कुन्द्रे घुरण् ध्वनौ ।
भीमार्थे घुर्य ङी हिंसान्यान्योस्त्वर् गमने ऽदने ।
आचारे चर्क संप्रीत्यसंप्रीत्योस्त्वूर्ङयी दहि ।
चुर्कि स्तेये कुर्पिं लोपे ज्वर्म रोगे ङ जूर यो ।
ज्यानौ बधे त्सर कद्मगत्यां ञि त्वर्ष मङ् स्पदे ।
तुर्यङी हिंसे च तुर्लि वेगे तच्चिक् ङ धारणे ।
ऋ धोर गतिचातुर्य्ये धूरी यङ बधे गतौ ।
पुर्शग्रगत्यां पूरी यङ् पूर्त्तौ पूर क् च बभ्न तु ।
मभ्न गत्यां मच्चि क ङ गुप्तोक्तौ मुर्प वेष्टने ।
यच्चि क् सङ्कोचने वभ्र गत्यां श्वभ्र क् विले गतौ ।
तङ्क पूर् षूर्य ङी स्तम्भे हिंसे षुर्पुर्प भेप्स्ययोः ।
स्फुर्पि स्फुर्त्तौ चले स्फार्प द्विचत्वारिंशदन्तराः ।

लान्तवर्गः ।

अलञ् वारणपर्य्याप्तिभूषास्विल् ष्ण प्रये गतौ ।
इल् कच् क्षेपे कल ङ् संख्यारुतोःकलकिल् क्ष्णु दैोकिलण् ।
प्रैोत्क्रोत्र क्रीड़े कील बन्धे क्ष्वलञ् चाले चये क्ष्वलक् ।
प्रोचे कूल त्वावृतौ क्ष्मील् निमेषे ङ् कल्ल कूजने ।
शब्दे ऽशब्दे कुल ज् बन्धुसंहत्योः क्ले ल केल तु ।
क्ष्वेल् खेल्ल चालगत्योः खल् क्ष्वल जार्थे खोल्ल खोटने ।
गल् भक्ष्ये गल्कङ् च स्रावे चल्ज गतौ मिच्चले चल ।

विलासे क् चल् भृतौ चिल् श वासे चेल चेल्लृ केल्टवत् ।
चुल्ल हावकृतौ चिल्ल शैथिल्ये च जुल क् पिषि ।
जल क् पिधाने जल ज धान्ये ज्वल् ज म् चलत्विषोः ।
टल् ट्वलज् विक्लवे नीलवर्णे श् णिल् गहने णल ज् ।
बन्धे तुल् कुन्मितौ तिल्ल तिल् गतौ तिल् कश स्निहि ।
तूल कङ् पूरणे तुल् क निष्कर्षे तल् कि प्रतिष्ठितौ ।
दुल्कोत्क्षेपे दल् मि भेदे दलक् भेदेऽथ पाल् पलक् ।
रक्षे पल ज् पल्ल गतौ पेल्ट चाले च पिलक्षुदि ।
पील रोधे पुल्श पुल्ज महत्त्वे पुल्क उच्छ्रितौ ।
पूल्कि स्यात् संहतौ फुल्ल विकाशे ञि फला भिदि ।
फल् निष्पत्तौ फल्ज गतौ फेल्ट च क बल्म जीवने ।
बल ज् धान्यावरोधे च बलङ् दाने बधे ङ् बलक् ।
च निरूपे विल क श भेदने बुल्क मज्जने ।
भलङ् भल्कङ् भिल्क बादिवद्भुल्ल ङ तु भल्ङवत् ।
मल् मल्ल ङ धृतौ मील्ट निमेषे मिलश ञ् स्निषि ।
मुल् मूल क् रोपणे मूलञ् प्रतिष्ठायां ललक् ङ तु ।
ईप्सायां वेल्ल लेल् वेहल्ट चाले वलमि वल्ल ङ ।
स्तृतौ विल श्च शल ङ चलने च शलज् गतौ ।
शल् ङक् श्लाघे शल श्वल्ल श्वलवेगेङ शाल्ट कत्थने ।
शिल स्युञ्छे ञि शी ल स्यात् समाधौ शील् निमेषणे ।
शूल् रुजायां शेल षेल्ट केल्टवत् षल ज स्थितौ ।

षिल् शुञ्छे षल् गतौ स्थल्ज स्थाने स्खलिम चये चले ।
स्फुल् ष्मि स्फुर्त्तौ च स्फल प्र चाले च स्मील् निमेषणे ।
सेल्ट वा ले कल् ह्मलम् चाले ऊलज् हृतौ हृदि ।
ह्लिण् ह्लावक्तौ हल्ज विलेखे ला नवतिस्त्रिभिः ।

वान्तवर्गः ।

अव रक्षे गतौ कान्तौ प्रीतौ तृप्तौ द्युतौ श्रुतौ ।
प्राप्तौ श्लेषेऽर्थने वेष्टे भावे वृद्धौ ग्रहे बधे ।
स्वामर्थ्येऽवगमे कामे धृतावर्व बधे इवि ।
व्याप्तिप्रीणनयोरुर्वी हिंसे न् क्षवि क्तौ च ङ ।
केष्ट सेवे कर्व दर्पे क्षाव ष्मङ भये च्चिव ।
च्चिवु च्चीव निरासे च्चीव् कव क्षीव्टङ बान्तवत् ।
खव ग् खच्चत् खर्व गर्व्वे खेव् गेव् ग्लेट ङ सेव ङ ।
गुर्व्वु द्यमे गर्व्व मदे चीट ञ ग्रहसंवृतौ ।
चीवक् दीप्तौ चर्व्व कि तु भक्षे जुर्व्वी बधे जिवि ।
प्रीणने जीव् ऋ प्राणे णिवि सेकेऽथ णीव तु ।
स्थौल्ये तीव च तुर्व्वी तु हिंसे तेट ङ देवने ।
थुर्व्व दुर्व्वी बधे दिव्यु जिगीषेच्छापणिद्युतौ ।
क्रीड़ागत्योर्दिवि प्रीतौ दिव कङ् परिकूजने ।
क दिव ऽर्द्दे देट ङ तु देवने दव् धवि ब्रजे ।
धिवि न् प्रीतौ गतौ धुर्व्वी हिंसे धावु ञ् जवे स्टजि ।

पुव उग्रत्यां पुव पेट्ट ङ सेवे पिवि सेचने ।
पीव स्थौल्ये पर्व्व पुर्व पूर्त्तौ पूर्व क् निकेतने ।
भर्व हिंसे मीव पीवे मर्व पूर्त्तौ गतौ मिवि ।
सेके मुर्व्वी मव नद्दे मेव मुट्ट ङ सेवने ।
रीट्ट ञ् चीवे रेट्ट ङ तु प्लुतौ रव् रिवि च व्रजे ।
शव् विकारे च शर्व हिंसे षिव्यु तन्तुततौ ष्ठिवु ।
ष्ठिव्यु ष्ठीव निरासेऽथ स्यात् षेट्ट ङ ञ सेवने ।
षान्त्व सान्त्व क् सामयोगे स्विव्यु शोषे गतौ ञ ङ ।
सेट्ट सेवे ह्विवि प्रीतौ वान्ता इत्यष्टषष्ठिकाः ।

शान्तवर्गः ।

अशू ङ्न व्याप्तिसंहत्योरश ग् भोजन ईश् ल ङ ।
ऐश्वर्य्ये कश शब्दे यु काश का शृङ् द्युतौ कुशि ।
कि च कुश्येर् श्लिषि क्रुश् जो रोदे क्लृतौ क्लिशि यं तु ।
कार्श्ये क्लेशङ् बधे क्लिश्युञ् चोपतापे क्लिशू ग तु ।
विबाधे गाश् लृ यू नाशे गिाश शीले दशि क् त्विषि ।
दशि क् ङ दशौं दन्शो च दंशे दाश न्र हिंसने ।
दाश्ट क् ङ दाने दाश्ट ञ् च दिश्शोञ् साचेऽथ दृंशौ ।
प्रेक्षे धूश क् कान्तिकृतौ पिश् शपावयवे पश ञ् ।
बाधे ग्रन्थे पश क् बन्धे भ्रशृभ्रंश्विम्रांशु ऽधःपते ।
लृ भ्रन्शुङ् भ्रश्यु च भ्राश्य भ्लाश्ट ण् टुङ् भासि तौ रशौ ।

मश मिश् तु ध्वनौ कोपे न्टश शौ न्टशि रुश् रिशौ श् ।
हिंसे लश क् शिल्पयोगे शौ लिश् गत्यां ङ् लिश्य औ ।
तौच्छेत्र विशिर्य्य द्दत्यां शौ विश् प्रवेशे ङ वाश्य ऋट ।
शब्दे वस्तु स्पृहि शश प्लुवने स्पृश शौ स्पृशि ।
स्पर्श क ङ् ग्रहणे स्लेषे स्पर्श ञ ग्रन्थबाधयोः ।
शकारान्ता नव त्रिंशदिह धातव ईरिताः ।

षान्तवर्गः ।

अद्द्नक्षू व्याप्तिसंहत्योरष ञ् दीप्तौ ग्रहे गतौ ।
इष गाभीक्ष्ण्ये इषु श् वाञ्छे इष्य सर्पण ईष ङ ।
दानेच्छहिंसे चेषुञ्छे ईक्ष ङ् दर्शन उक्ष् वृषि ।
उषूष् बधे दह्यूष् रोगे ऋक्ष्र न बध ऋषी श् गतौ ।
एषृ ङ् च कष् बधे कुष् ग निष्कोषे काक्षि काङ्क्षणे ।
कृषौ त्वाकृषि कृष शौञ् च विलेखे खष बधेऽथ गेष् ।
ग्लेषृ ङ्न्वेषेऽथ घृषु सङ्घर्षे घुष्कि इर्नुतौ ।
विशब्द आङः सतताक्रन्द इर्घुष् रवे घुषि ङ ।
धूषे घषिङ च्चरे चुष पाने चक्षुङ वदे चषञ ।
भक्षेऽथ चष् बधे कष् जष् जूष ञ् च श् ङी जि जुष मुदि ।
सेवे कि जुष् तर्कत्वमेत्रा जिंषु सेके ऽथ जेषृ ङ ।
गत्यां जक्षि म् ङ दाने च जक्ष दलुघ् भक्षहासयोः ।
झष ञ् ग्रहे ऽपिधाने झष् बधे गोषृ ङ गाक्ष् व्रजे ।

णिषु सेके णिच्च चुम्बे तूष् तुष्टौ तुष् ल्ट यौ ञि च ।
त्विषौ ञ् भासे ऽवान्निवासे दाने चेर्ष्यं ञि त्रष् त्रषि ।
त्रह्नित्यां त्वच् त्वचोग्राहे त्वचू कार्श्ये ऽथ तावबौ ।
तच्चून् तद्धे ङ् दीच्च मौखेच्ग्रन्याज्योऽर्थं दच्च ङ स्यदे ।
वृद्धौ दच्च ष्म ङ् हन्त्यर्थे इद् षौ वैक्लते ल् द्विषौ ञ् ।
वैरे द्राच्च ध्राच्च ध्राच्चि काङ्क्षे घोरवृते धृष क् ।
ङ शक्तिबन्धे ञि धृषान् प्रागल्भ्ये धृषु संहृतौ ।
हिंसे धषा कि त्वमर्षे धूष क् धूषे र्लिधिष् रवे ।
धिच्च धुच्च ङ सन्दीपे क्लेशे जीवे पुष ग् पुष ।
पुष्टौ ल्ट पुष्यौ च पुष क् धृतौ धौ पिष् ल्ट चूर्णने ।
पष क् बन्धे पष ञ् बाधे ग्रन्थे पच्च क् परिग्रहे ।
पर्षं ङ् स्नेहे प्रुष ग् सेकपूर्त्यौ स्व प्रुषु दद्य ऽमू ।
रलौ प्लुष्य् ल्ट च पुष्येर भागे च प्युष कुत्सृजि ।
पृषु सेके पूष वृद्धौ पृच्च भृच्च ञ भक्षणे ।
भक्ष क् च भिक्ष ङ् लाभार्थलाभोक्तिक्लिशि भाषं ङ ऋ ।
वाचि भ्रेषृ ञ् चले भेषृ ञ् च भये भूष्कि भूषणे ।
भष् वृक्के पिशुनोक्तौ मष् मुष् बधे मुष्य इर्कि॑दि ।
मुष ग् मूष् लुण्ठने मिष् प्र स्पर्द्धे मिष् म्रषु सेचने ।
म्रष क् क्षान्तौ म्रष ञ ङ म्रष्य ञ च क् मृक्ष मृक्षणे ।
स्नेहने मृक्ष सङ्घाते मक्ष रोषे च मोक्ष कि ।

क्षेपे माक्षि स्पृहे येषृ ङ यत्ने यक्ष क पूजिहि ।
यूष् रिष् वधे रुष जि च रुष्येजिं क्रुधि रुष् क् तथा ।
जि रक्ष पालने रेषृ ङ् ह्रेषायामथ लूष्क् वधे ।
लुष् च स्तेये लष क् शिल्पयोगे लष्य लष ञ् स्पृहि ।
लक्ष क ञ् दर्शने ऽङ्के क ङ् लक्षालोचे विषिर्लि ञौ ।
ङ व्याप्तौ विष गौ विप्रयोगे ऽथ विषु सेचने ।
वृषु चाथ क ङ् वृषु च प्रजनैश्वर्ये ऽथ वृक्ष ङ ।
वृतौ वक्ष् रोषसंहत्यो र्वाक्षि काङ्क्षे ऽथ वष् शष ।
शिष् वधे शिष्क्रसर्व्वोपयोगे वेरतिशायने ।
शिष् ऌ धौ तु विश्लेषे श्रिष श्लिषु दाहे श्लिषो य् ऌ जि ।
श्लेषे श्लिष् क च शुष्यौ ऌ शोषे शिक्ष ङ शिक्षणे ।
शूष् षूष प्रसवे सृक्ष गमने षूर्क्ष सूर्क्ष तु ।
अनादरे सृक्ष् गत्यां सूष् प्रसवे हृषु हृष्य जि ।
इष् तुष्टौ हृषु जि प्रोक्तो ऽलीके ह्रेषृ ङ सर्पणे ।
ङ हेषृ च स्वने ऽश्वानां षान्ताः षोड़शकं शतम् ।

सान्तवर्गः ।

असॢ भावे ऽस्यु इक्षेपे अस् ञ ऽषार्थे जि लास ङ ।
उपवेशे गुध्रसुक्षे कुध्रसुत्क्षिपि च क्नसु ।
स्य कृतौ ङ् क्नस् कुसि कि च भासने कुस्य इस्लिं षि ।
काङ्क्षे ङ् कुशब्दे कुत्स क् ङ अवक्षेपे कस ज् गतौ ।

कसि कस् स ङ शाते च ग्रस् कि ग्रासे ग्रस ग्लसु ।
ङ भक्षे स्ट घसा चाथ घसि ङ चरणे च्युस क् ।
हानौ चकाद्धृ दलु दीप्तौ जस्क् बधे ऽनादरे जसु ।
इयं मोक्षे जसि क् रक्षे जर्त्स भर्क्ष च लङ् ग्रिसि ।
चुम्बे त्रास ङ् कृतौ ग्राहङ् तुस ध्वाने त्रस क् धृतौ ।
ग्रहे निषेधे त्रसि कि भासि त्रस्य त्रसी ग् भये ।
तसि क्यलङ्कृतौ तस् दस्यु इतूं त्क्षेपणे दसि क् ।
भासि दसि क् ङ् दृष्टौ दंष्ट्रे दाह्र ज् दाने दांस्व बधे ।
धस् कुतक्षेपे धस् गु चोक्के धूस्क धूप्रे ध्वन्सु स्ट ङ् गतौ ।
भ्रंशे पेस् पिस्ट गत्यां पिस् क चद्धार्थे च पुस्य इर् ।
विभागे इर् प्लुस्य् दाहे च प्रस्त्र घ ङ् प्रसवे ततौ ।
पसि क् नाशे पस् क पस ञ् बान्तवत् पिसि कि त्विषि ।
पुंस्क मर्द्दे व्युसेर्हानौ विस्येर्क्षेपे क् ङ भर्त्स ञ ।
भर्त्स भंस् लि द्युतौ चाथ भास् भ्रास्य ङृ ण् टु भ्रान्तवत् ।
भास्तृ ङ् दीप्तौ भ्यस ङ् भीत्यां मुस्ये छिदि मसिर्य दृ ।
परिमाणे परीणामे इर्यंस्यु यतने रस ।
शब्दे राह्र ङ् ङपि लसक् शिल्पयोगे लस श्लिषि ।
क्रीड़े व्रीस व्रूस् कि बधे वसक् स्नेहच्छिदोस्व यु ।
वसिर् स्तम्भे वसे श्री निवासे वस ङ ल स्तृतौ ।
वेसितौ श्वस् घ लु प्राणे शस्लु र् स्वप्ने उशस् बधे ।
श्चाङ् पूर्व्वाश्लु शसि ङ् शासु ङ् शासु ल ङ्का शिषि स्तृतौ ।

शासु दलु शासने शनसु हिंसास्तुत्यो र्यं ल्ट श्नसु ।
सि निवासे घासुस्य भक्ते घस्लुखं प्रे ल्ट स्नसु ङ ।
भ्रंशे ङ स्नसु प्रसादे ह्रस ह्लस रवे हसे ।
हासे हिस् धिकि हिंसे ते सान्ताः स्युः पञ्चषष्टिधा ।

हान्तवर्गः ।

अहि क् भासे ऽहि ङ् गते ऽर्हं योग्यत्वे ऽर्हक् च पूजने ।
ईह ङ् चेष्टे उहिर् त्वर्दे ऊह ङ तर्के ग्रह ग्लह ।
क्यादाने ग ग्रह ञ च गर्ह गल्ह ङ कुत्सने ।
कि गर्ह च ङ गाह्न विलोडे गुह्न ञ संवृतौ ।
चह क्म चह शाठ्ये ङ जेह्र यत्नेऽथ गाह्य ञौ ।
बन्धे त्वह ध त्वन्हू श हिंसे तुह् दुहिरर्दने ।
दुह ल्ञौ दुहि ल्ट द्रुह्य जिघांसे दिह्व ञौ लिपि ।
दहौ दाहे दहिक् दीप्तौ दाहे द्राह्व ङ जागरे ।
निक्षेपे दृहि दृह् वृद्धौ प्लिह ङ् गत्यां बर्ह बल्ह ङ ।
स्तुतिहिंसादानवाद्यु मह पूजे महिक् त्विषि ।
महिङ् वृद्धौ तु मुह्य ल्ट जि वैचित्त्ये मिहौ सिचि ।
माह्र ञमाने रिह बधे जि ञ् रुहौ जन्यां रह त्यजि ।
रहि गत्यां लुहौ गाद्धै य ल् लिहौ ञ् स्वादे क् वर्ह बधे ।
दीप्तौ वर्ह वल्ह ङ् श्रैष्ठ्ये वल्हक् त्विषि वृहि क्वपि ।
वृहि ध्वनद्वैया वृंहि च वृह् वृद्धौ श्रू वृऊद्यमे ।

वेह वाह्ह ङ यत्ने ऽथ वहि ङ् वृद्धौ वहि क् त्विषि ।
वहै जौ प्रापणे षाणुच्यू ल्ट उद्गारे षिाह्न य् ल्ट जि ।
प्रीतौ षिाह क् स्नेहने षह्य कि प्राप्तौ षह ज् ङ च ।
ल्ट षुह्य ल्टपि च ष्टह ष्टृह स्तृह स्तृह्ह ष्ण् बधे ।
ल्ट स्नन्ह्ह ङ तु विश्वासे ह्कारान्ताः श्रताङ्काः ।

अथ सौत्राः ।

कर्क हासे चकि भ्रान्तौ मर्क सर्पे तु सिक् सिचि ।
मर्च ग्रहे कजि रुहे पजि रोधे मजि ध्वनौ ।
मट सादे वटि स्तेये कुठ छिद्यड संहृतौ ।
वड आरोहणे कुत्तास्तृतौ पुत्त गतौ स्तत ।
घाते सात्व सुखे उद्द आघाते च्चद संहृतौ ।
सुदि क्षोभे कप् चपले च्चुप् सादे रिफ कुत्सने ।
रिभ रवे स्तम्भ स्तुम्भ स्काम्भ स्कुम्भ ग्लु रोधने ।
डिम हिंसे धम ध्माने पीय प्रीणन उर् गतौ ।
तड्डि सादे मोह उल दाहे लुल विमर्द्दने ।
स्यात् शल्ल तल गत्या म्टग्श् गतिस्मृत्यो स्ग्श स्तने ।
भिष् रुग्जये युष् भजने लुष हिंसन इत्यसौ ।
धातूनामिह सौत्राणां द्विचत्वारिंश्रदीरिताः ।

इति स्फीतः सप्तदशशत्या षट्कोनषष्ट्या ।
धातुस्कन्धै र्बुधाः सेव्यः कविकल्पद्रुमः फलन् ।
विद्वद्धनेशशिष्येण भिषक्केशवसूनुना ।
तेने वेदपदस्थेन वोपदेवद्विजेन यः ।
स्वर्गे गीर्व्वाणनाथ्यः सुरपतिमभितः शाब्दिकानां वरेण्यं
पाताले नागराजं भुजगयुवतयो यस्य गायन्ति कीर्त्तिं ।
यत्तीर्थः शब्दपाथोनिधिमखिलमिमं गोष्पदं वा सुरान्द्रे ।
शिष्यो ऽकार्षीद्धनेशः कविकुलतिलकः केशविर्व्वोपदेवः ।

इत्याचार्य्यचक्रचूड़ामणि श्रीवोपदेव गोस्वामिविरचितः
कविकल्पद्रुमो नाम धातुपाठः समाप्तः ।

